

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Aneta Bártová

**Trestný čin podvodu, pojistného, úvěrového
a dotačního podvodu podle § 209 až 212 trestního
zákoníku**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 20. března 2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Aneta Bártová

V Praze dne

Ráda bych touto cestou poděkovala panu JUDr. Rudolfu Vokounovi, CSc. za odborné vedení a cenné připomínky při zpracování této diplomové práce. Zároveň děkuji mé rodině za obrovskou podporu v průběhu studia.

OBSAH

Úvod.....	6
1. Hlava V. zvláštní části trestního zákoníku	8
2. Právní úprava podvodů od roku 1962	11
3. Trestný čin podvodu podle § 209 TZ	19
3.1. Obligatoční znaky skutkové podstaty podvodu.....	19
3.1.1. Objekt.....	19
3.1.2. Objektivní stránka	19
3.1.3. Subjekt	23
3.1.4. Subjektivní stránka.....	23
3.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby	24
3.3. Vztah podvodu k jiným ustanovením	26
3.3.1. Rozdílnost a podobnost jiných trestných činů ve vztahu k podvodu	26
3.3.2. Souběh podvodu s jinými trestnými činy.....	28
3.4. Podvod jako přestupek	29
4. Trestný čin pojistného podvodu podle § 210 TZ	31
4.1. Obecně k pojištění a jeho dělení	31
4.2. Obligatoční znaky skutkové podstaty pojistného podvodu	32
4.2.1. Objekt.....	32
4.2.2. Objektivní stránka	33
<i>K odst. 1</i>	33
<i>K odst. 2</i>	36
4.2.3. Subjekt	38
4.2.4. Subjektivní stránka.....	38
4.3. Dělení pojistných podvodů	38
4.4. Vztah pojistného podvodu k jiným ustanovením.....	39
5. Trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 TZ	40
5.1. Obecně k úvěru a jeho druhům	40
5.2. Obligatoční znaky skutkové podstaty úvěrového podvodu.....	41
5.2.1. Objekt.....	41
5.2.2. Objektivní stránka	41
<i>K odst. 1</i>	41
<i>K odst. 2</i>	44
5.2.3. Subjekt	46

5.2.4.	Subjektivní stránka.....	46
5.3.	Vztah úvěrového podvodu k jiným ustanovením.....	46
6.	Trestný čin dotačního podvodu podle § 212 TZ	48
6.1.	Obligaturní znaky skutkové podstaty dotačního podvodu	48
6.1.1.	Objekt.....	48
6.1.2.	Objektivní stránka	48
	<i>K odst. 1</i>	49
	<i>K odst. 2</i>	51
6.1.3.	Subjekt	52
6.1.4.	Subjektivní stránka.....	53
6.2.	Zánik trestní odpovědnosti účinnou lítostí.....	53
6.3.	Vztah dotačního podvodu k jiným ustanovením.....	54
7.	Vývojová stadia podvodů	56
8.	Trestní postih podvodů	58
9.	Trestní odpovědnost právnických osob	60
10.	Podvody ze statistického hlediska	62
11.	Srovnání s nizozemskou úpravou.....	65
	Závěr.....	70
	Seznam použitých zkratk.....	73
	Literatura a jiné prameny	74
	Abstrakt.....	82
	Abstract	84
	Název práce v anglickém jazyce	86
	Klíčová slova, key words.....	86
	Přílohy	87

Úvod

Právní úprava trestného činu podvodu a speciálních druhů podvodů, a to konkrétně pojistného, úvěrového a dotačního podvodu je od roku 2010 zakotvena v § 209 až 212 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. V systematicce trestního zákoníku jsou dané trestné činy zařazeny v hlavě V. zvláštní části, která upravuje trestné činy proti majetku.

Podnětem k výběru těchto majetkových trestných činů jako téma diplomové práce bylo mé působení na Obvodním soudě pro Prahu 1 v rámci odborné stáže, kde jsem kromě jiného měla možnost studovat spisy a účastnit se ústního projednávání dvou zajímavých případů týkajících se úvěrového a dotačního podvodu. Na základě těchto případů jsem si uvědomila, jak snadno může osoba svým jednáním naplnit znaky trestných činů podvodů, a to hlavně u skutkových podstat, jež jsou formulovány jako předčasně dokonané trestné činy. Problém podle mého názoru tkví ve skutečnosti, že v mnoha případech si taková osoba není ani vědoma skutečných následků, které mohou nastat v důsledku jejího podvodného jednání. Právě tato zkušenost mě přivedla k myšlence, že problematika podvodů je v současné době velmi tématem, kterému je třeba věnovat náležitou pozornost.

Jak již název a obsah napovídá cílem této diplomové práce je zpracování souhrnného přehledu o platné úpravě trestných činů podvodů podle § 209 – 212 TZ doplněný o důležitý vývoj samotných ustanovení, který vedl ke vzniku současné právní úpravy. Mým záměrem je rovněž věnovat nemalou pozornost, pokud možno, co nejaktuálnějším či podle mého názoru zajímavým rozhodnutím soudů, které přispěly k vysvětlení určitého pojmu či vyřešení sporné otázky, a kterými bude práce průběžně prokládána. V závěru bych ráda uvedla souhrnné zhodnocení platné právní úpravy doplněné o návrhy de lege ferenda.

Práce bude systematicky rozdělena do jedenácti kapitol. Nejdříve se v první kapitole krátce podíváme na charakteristiku hlavy V. zvláštní části trestního zákoníku, kde budou zdůrazněny nejdůležitější informace o majetkových trestných činech. V druhé kapitole bude pozornost zaměřena na úpravu podvodů od nabytí účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb. roku 1962 až do nabytí účinnosti současného trestního zákoníku. V této kapitole bude nastíněn vývoj postupného zařazování jednotlivých skutkových podstat podvodů do trestního zákona z roku 1961. Rovněž je zde zmíněn zákon o přečinech, který rovněž obsahoval úpravu podvodu. Kapitola bude zakončena

částí zmiňující podvody v účinném trestním zákoníku a porovnání, jaká ustanovení byla přejata a jaká byla nově stanovena. Ačkoli historie podvodů sahá dále než jen k trestnímu zákonu z roku 1961, kvůli limitovanému rozsahu práce bude tato část ponechána stranou.

Stěžejní částí práce budou kapitoly tři až devět, ve kterých se budu zabývat současnou úpravou podvodů podle § 209 – 212 TZ. Každá kapitola o jednotlivém podvodu bude vždy obsahovat pojednání o znacích skutkové podstaty (objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka) a dále pak části, které jsou v souvislosti s daným podvodem zajímavé, aktuální či pro daný druh podvodu typické. V rámci jednotlivých druhů podvodů bude teoretický výklad rovněž doplněn o příklady vyplývající z aktuální judikatury soudů. Z hlediska účelnosti a podobnosti úpravy budou v rámci sedmé kapitoly souhrnně upraveny vývojová stadia podvodů a v kapitole osmé trestní postih podvodů. Kapitola devátá bude zaměřena na možnost právnické osoby trestně odpovídat za spáchání některého z podvodů a také statistickým údajům o odsouzených podvodech spáchanými právnickými osobami.

Kapitola desátá bude věnována statistickým údajům týkajícím se počtu odsouzených podvodů, které byly spáchány fyzickými osobami od roku 2010 podle trestního zákoníku a i trestního zákona z roku 1961. Tyto údaje budou pro lepší přehlednost zaznamenány v tabulce, vložené přímo do textu, a dále i v grafech, které lze najít v přílohách. I přes existenci statistik Policie České republiky či zpráv Nejvyššího státního zastupitelství jsem se pro zjednodušení a také z důvodu limitovaného rozsahu práce rozhodla vycházet pouze ze statistik zveřejňovaných Ministerstvem spravedlnosti České republiky, které pro účely této práce považuji za zcela dostačující.

Jedenáctá a zároveň poslední kapitola obsahuje srovnání s nizozemskou úpravou, kterou jsem si vybrala z důvodu mého studia v rámci programu Erasmus na zahraniční univerzitě v Groningenu. Vzhledem k tomu, že bohužel nizozemský jazyk neovládám, pro vypracování této části bude používána dostupná literatura o nizozemském právu zpracovaná v anglickém jazyce a dále překlady nizozemského trestního zákoníku do anglického a českého jazyka.

Text práce vychází z právní úpravy účinné ke dni 20. 03. 2017.

1. Hlava V. zvláštní části trestního zákoníku

Hlava V. zvláštní části trestního zákoníku seskupující trestné činy proti majetku obsahuje i trestné činy podvodu, pojistného, úvěrového a dotačního podvodu podle § 209 – 212 TZ.

Skupinovým (druhovým) objektem majetkových trestných činů jsou majetkové zájmy. Ochrana je v hlavě V. zvláštní části trestního zákoníku poskytnuta kromě vlastnictví rovněž i některým jiným majetkovým právům, nerušenému držení nebo užívání věci. Ustanovení § 209 až 212 TZ upravující výše zmíněné druhy podvodů cílí právě na ochranu majetku.¹

Majetek je v § 495 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník definován jako souhrn všeho, co osobě patří. „*Majetkem jsou nejen věci, ale i různá majetková práva, např. pohledávky, obchodní podíly, majetková práva autorů a jiné peníze ocenitelné hodnoty.*“² Občanský zákoník v tomto ustanovení odlišuje od majetku osoby jmění osoby, které definuje jako souhrn jejího majetku a jejích dluhů.

Právo vlastnit majetek je řazeno mezi základní lidská práva. Úpravu tohoto práva nalezneme nejenom v mezinárodních dokumentech (např. čl. 17 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod), ale také v ústavním pořádku České republiky, konkrétně v čl. 11 Listiny základních práv a svobod, jehož odstavec 1 stanoví, že každý má právo vlastnit majetek a rovněž, že vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. „*Trestní zákoník proto poskytuje stejnou trestněprávní ochranu vlastnickému právu všech vlastníků (fyzických i právnických osob, obcí, vyšších územních celků i státu), přičemž nezáleží na tom, zda jde o „český“, nebo zahraniční subjekt vlastnictví.*“³ Podle mého názoru však nelze stanovit stejnou trestněprávní ochranu vlastnického práva všem vlastníků bez výhrady vzhledem ke skutečnosti, že v trestním zákoníku jsou vybrána pouze ta jednání, která zákonodárce považuje za ta nejzávažnější a nejvíce společensky škodlivá. V Listině je však rovněž stanoveno, že vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy (srov. čl. 11 odst. 3 Listiny).

¹ FRYŠTÁK, Marek; PROVAZNÍK, Jan; SEDLÁČKOVÁ, Jolana et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. Ostava: Key Publishing, 2015. s. 52.

² NOVOTNÝ, František; SOUČEK, Josef et al. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 358.

³ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k l. 8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. s. 713.

Hlava V. zvláštní části trestního zákoníku není rozdělena na jednotlivé díly, ale majetkové trestné činy v ní upravené lze z hlediska jednání a následku dělit na čtyři skupiny trestných činů, a to: obohacovací trestné činy; poškozovací trestné činy; trestné činy spočívající v neoprávněném užívání (krádež užitku); podílnické trestné činy a trestné činy postihující legalizaci výnosů. Trestný čin podvodu podle § 209 TZ a na něj navazující zvláštní druhy podvodů upravené v § 210 – 212 TZ jsou zařazeny do skupiny obohacovacích trestných činů, ve které je základem obohacovací jednání na úkor cizího majetku, a pohnutkou pachatele tak bývá zpravidla ziskovost.⁴

Obligatořním znakem objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu je vedle jednání pachatele také následek, který musí být v příčinném vztahu k jednání. Za následek se obecně považuje ohrožení nebo porušení zájmů, které jsou chráněné trestním zákonem. U majetkových trestných činů následkem rozumíme poškození nebo narušení majetkových zájmů. Následek u těchto trestných činů má nejčastěji formu způsobené škody, tedy újmy, která negativně zasahuje do majetkové sféry poškozeného a kterou lze vyjádřit či vyčíslit v penězích. Výše způsobené škody má význam z hlediska formálních znaků v základních i kvalifikovaných skutkových podstatách trestných činů.⁵

Při stanovení výše škody se podle ustanovení § 137 TZ vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Pokud tímto způsobem nelze zjistit výši škody, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení věci v předešlý stav. K tomuto lze v souvislosti s trestným činem podvodu pouze na okraj dodat, že takové určování výše způsobené škody se bohužel nezabývá tím, pokud je poškozenému způsobena škoda na věci, která má pro něj speciální, nevyčíslitelnou hodnotu.

Neopominutelné je výkladové ustanovení § 138 TZ, ve kterém zákonodárce stanovil *hranice výše škody, prospěchu, nákladů k odstranění poškození životního prostředí a hodnoty věci*. Výše škody byla rozdělena do 5 kategorií: škoda nikoli nepatrná (nejméně 5 000 Kč), nikoli malá (nejméně 25 000 Kč), větší (nejméně 50 000 Kč), značná (nejméně 500 000 Kč) a velkého rozsahu (nejméně 5 000 000 Kč), přičemž každé kategorii tedy odpovídá pevně stanovené rozmezí peněžních částek.⁶ Toto

⁴ NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 6. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 158-9.

⁵ Tamtéž, s. 159.

⁶ Pozn. Trestní zákon z roku 1961 až do roku 2002 nevyjadřoval rozsah škody pevně stanovenými peněžními částkami. Výklad pojmů jako např. značná škoda byl nejprve zajišťován judikaturou a poté na

výkladové pravidlo se užije obdobně pro určení výše prospěchu, nákladů k odstranění následků poškození životního prostředí, hodnoty věci a jiné majtkové hodnoty (§ 138 odst. 2 TZ).

základě novely trestního zákona z roku 1990 bylo pro výpočet konkrétního rozsahu škody zavedeno nové pravidlo, které bylo založené na mimotrestním předpisu.

2. Právní úprava podvodů od roku 1962

Než se budeme zabývat současnou právní úpravou podvodů, je třeba se podívat, jak probíhal proces zařazování jednotlivých skutkových podstat podvodů do trestního zákona. V hlavě IX. (trestné činy proti majetku) zvláštní části zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1962, byl původně upraven pouze trestný čin obecného podvodu podle ustanovení § 250. Původní formulace ustanovení § 250 zněla takto:

§ 250

Podvod

(1) Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že

a) uvede někoho v omyl, nebo

b) využije něčího omylu,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 výdělečně, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

Je však důležité zmínit, že v letech 1962 až 1990 byl v trestním zákoně kladen velký důraz na ochranu majetku v socialistickém vlastnictví. Ustanovení postihující tyto trestné činy byla zařazena již v hlavě II. (oddíl třetí) zvláštní části trestního zákona. V ustanovení § 132 odst. 1 písm. c) trestního zákona byla zakotvena úprava podvodu, který byl spáchán ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví. Porovnáme-li ustanovení § 132 a § 250 lze si všimnout, že větší ochrana socialistického majetku vyplývá i ze stanovených trestů, které jsou přísnější než u obecného podvodu podle § 250 trestního zákona. Znění podvodu podle § 132 odst. 1 písm. c) trestního zákona zařazeného do ustanovení trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví bylo následující:

§ 132

Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví

(1) Kdo majetek, který je v socialistickém vlastnictví, rozkrádá tak, že

a) přivlastní si věc z takového majetku tím, že se jí zmocní,

b) přivlastní si věc z takového majetku, která mu byla svěřena, nebo

- c) ke škodě takového majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že někoho uvede v omyl nebo jeho omylu využije, bude potrestán odnětí svobody na šest měsíců až pět let nebo nápravným opatřením nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.*
- (2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,*
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,*
 - b) spáchá-li takový čin výdělečně,*
 - c) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek, nebo*
 - d) pokusí-li se bezprostředně po činu uvedeném v odstavci 1 písm. a) uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí.*
- (3) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, jestliže činem uvedeným v odstavci 1 způsobí značnou škodu a*
- a) k takovému činu zneužije postavení veřejného činitele, nebo*
 - b) takový čin zorganizuje.*
- (4) Stejně jako v odstavci 3 bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.*

V neposlední řadě je třeba dodat, že kromě trestního zákona existoval v letech 1969 až 1990 zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech (účinnost od 1. ledna 1970), který v rámci ustanovení § 3 postihující přečiny proti majetku v socialistickém a v osobním vlastnictví zakotvoval v odst. 1 písm. c) i přečin podvodu. Přečin byl podle § 1 odst. 1 zákona o přečinech definován jako zaviněný, pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně a jenž nedosahuje stupně společenské nebezpečnosti trestného činu. Rozdílem u formulace přečinu podvodu oproti trestným činům podle § 132 odst. 1 písm. c) a § 250 trestního zákona je stanovení výše způsobené škody na cizím majetku nepřevyšující 1 500 Kčs a znaku obohacení pouze pachatele nikoli jiné osoby. Jinak podobná formulace přečinu a trestných činů mohla v praxi činit potíže, vzhledem k tomu, že pokud podvodným jednáním byla způsobena škoda nepřevyšující 1 500 Kčs, mohlo se jednat, jak o přečin, tak o trestný čin podvodu podle § 132 odst. 1 písm. c) či § 250 trestního zákona, jelikož tyto trestné činy nestanovují minimální hranici způsobené škody. V daném případě pak muselo být postupováno podle stupně nebezpečnosti činu pro společnost. Znění přečinu proti majetku v socialistickém a v osobním vlastnictví podle § 3 zákona o přečinech:

§ 3

(1) Pro přečin proti majetku v socialistickém a v osobním vlastnictví bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo nápravným opatřením nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem do výše 10 000 Kčs nebo propadnutím věci,

kdo způsobí na cizím majetku škodu nepřevyšující 1 500 Kčs zejména tím,

- a) že přivlastní si věc tím, že se jí zmocní,*
- b) přivlastní si věc, která mu byla svěřena,*
- c) ke škodě takového majetku se obohatí tím, že uvede někoho v omyl nebo něčího omylu využije,*
- d) zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc.*

(2) Pro přečin proti majetku v socialistickém vlastnictví bude potrestán odnětím svobody až na tři měsíce nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem do výše 2 000 Kčs,

kdo z nedbalosti způsobem svědčícím o neodpovědném postoji k socialistickému vlastnictví způsobí na takovém majetku škodu nepřevyšující částku 5 000 Kčs.

Po roce 1989 v důsledku společenských změn byl zákon o přečinech zrušen zákonem č. 175/1990 Sb. Tímto zákonem byl rovněž novelizován trestní zákon, čímž došlo k vypuštění celého třetího oddílu hlavy II. zvláštní části trestního zákona obsahující trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (§ 132) a ke změně formulace ustanovení podvodu (§ 250). Touto novelou byl do prvního odstavce §250 trestního zákona přidán požadavek, aby již dříve ve skutkové podstatě popsaným pachatelovým podvodným jednáním byla na cizím majetku způsobena rovněž škoda nikoli nepatrná. Mimo jiné byla také v základní skutkové podstatě změněna sazba trestu odnětí svobody z původního rozpětí 6 měsíců až 3 léta pouze na stanovení horní hranice až na jeden rok; dále byla v odstavci prvním přidána možnost uložení trestu zákazu činnosti nebo propadnutí věci; možnost uložení nápravného opatření byla zrušena. V neposlední řadě byly rozšířeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby o způsobení škody nikoli malé (§ 250 odst. 2) a způsobení škody velkého rozsahu (§ 250 odst. 4). Nové znění § 250 trestního zákona po novele z roku 1990 bylo následující:

§ 250

Podvod

- (1) *Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl nebo využije něčího omylu a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.*
- (2) *Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nikoli malou škodu.*
- (3) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 výdělečně, nebo*
 - b) *způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.*
- (4) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.*

Novelou trestního zákona v roce 1991 (č. 557/1991 Sb.) byla v odstavci prvním § 250 zvýšena horní hranice trestu odnětí svobody z jednoho roku na dvě léta a v kvalifikované skutkové podstatě v odstavci třetím byla přidána přitěžující okolnost, pokud pachatel čin spáchá jako člen organizované skupiny.

Novela trestního zákona z roku 1993 (č. 290/1993 Sb.) přinesla změnu spočívající ve vypuštění slova „výdělečně“ z ustanovení § 250 odst. 3, která byla provedena v souvislosti s vypuštěním znaku „výdělečně“ (z § 89 odst. 3) v obecné části trestního zákona.⁷

Zlomovým rokem byl rok 1997, kdy došlo k zařazení samostatných skutkových podstat trestných činů pojistného a úvěrového podvodu novelou trestního zákona č. 253/1997 Sb. S účinností od 1. ledna 1998 tak byly do trestního zákona nově zařazeny dvě zvláštní skutkové podstaty trestných činů pojistného podvodu podle § 250a a úvěrového podvodu podle § 250b. Tato významná novela také rozšířila jednání v základní skutkové podstatě trestného činu podvodu podle § 250 trestního zákona o jednání spočívající v *zamlčení podstatných skutečností*.

⁷ JELÍNEK, Jiří. Majetkové trestné činy po novele trestního zákona v roce 1993 (II. část). *Právo a Podnikání*. 1994, 4, s. 7.; JELÍNEK, Jiří. Majetkové trestné činy po novele trestního zákona v roce 1993 (I. část.). *Právo a Podnikání*. 1994, 3, s. 27.

K zařazení nových trestných činů pojistného a úvěrového podvodu do trestního zákona vedla zákonodárce potřeba určitým způsobem postihnout jednání, která směřovala ke zneužívání prostředků vylákaných na základě smluvního úvěrového nebo pojistného vztahu. V 90. letech minulého století došlo k nárůstu podvodných jednání, která již nadále nemohla být postihována podle trestného činu podvodu dle § 250 trestního zákona. A tak i přesto, že se vyznačovala vysokou společenskou nebezpečností, nebyla tato jednání často nijak potrestána. Ohledně doplnění trestného činu pojistného podvodu do trestního zákona důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 udává, že důvodem nebyla jen skutečnost, že zejména pojištění majetku bylo v dané době zneužíváno k protiprávnímu získání pojistného plnění. Orgány činné v trestním řízení se často potýkaly s nemožností prokázat úmysl pachatele směřující k obohacení sebe nebo jiného ke škodě cizího majetku, protože způsobení škody bylo nezbytným znakem trestného činu podvodu podle § 250 trestního zákona. Tudíž, ne všechny případy, kdy pachatel svým jednáním pouze k podvodnému obohacení směřoval, bylo možné postihnout jako vývojová stadia trestného činu podvodu. Jako důvod pro zařazení trestného činu úvěrového podvodu do trestního zákona důvodová zpráva zmiňuje obtížnosti při postihu jednání spočívající v uvedení nepravdivých údajů v rámci jednání o uzavření smlouvy o poskytnutí úvěru a tím spíše obtížnosti u případů, kdy pachatel již poskytnutý úvěr použije na jiný než sjednaný účel.⁸ Znění obou nově zařazených trestných činů na základě novely z roku 1997 bylo následující:

§ 250a

Pojistný podvod

- (1) Kdo při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.*
- (2) Stejně bude potrestán, kdo úmyslně vyvolá pojistnou událost, nebo kdo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.*
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu nikoliv malou.*

⁸ HERANOVÁ, Simona. Úvěrový podvod v českém trestním právu – legislativní vývoj. In KNOLL, Vilém (ed.). *Naděje právní vědy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 499 – 500; BRABCOVÁ, Irena. *Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2001. s. 31.

- (4) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
- a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*
 - b) *způsobí-li takovým činem na cizím majetku značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.*
- (5) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu velkého rozsahu.*

§ 250b

Úvěrový podvod

- (1) *Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.*
- (2) *Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel.*
- (3) *Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu nikoliv malou.*
- (4) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
- a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo*
 - b) *způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.*
- (5) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.*

Jak můžeme v daných ustanoveních vidět, na rozdíl od úpravy trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 trestního zákona není u trestných činů pojistného a úvěrového podvodu požadováno způsobení škody pro naplnění základní skutkové podstaty. Způsobení škody je u těchto trestných činů pouze okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby. Je třeba si také povšimnout, že ačkoli je trestný čin v § 250b trestního zákona nazván jako úvěrový podvod, zákonodárce pod toto ustanovení

podřadil i úpravu postihu podvodného jednání souvisejícího s poskytnutím či použitím dotací a subvencí.

Po roce 1989 se vzhledem k novým společenským podmínkám otevřela cesta pro nové a předtím nemyslitelné formy majetkové trestné činnosti. Zakotvení těchto dvou nových skutkových podstat do trestního zákona lze podle mého názoru hodnotit pozitivně, a to i přes ne úplně přesvědčivou argumentaci obsaženou v důvodové zprávě. Jejich zařazení do trestního zákona můžeme z mého pohledu považovat i za včasné s ohledem na množství legislativních změn, které byly v dané době potřeba, a na určitý čas, který je třeba k tomu než se jednání začne vyznačovat takovou společenskou nebezpečností (škodlivostí), aby jej zákonodárce označil za trestné.

Trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 a pojistného podvodu podle § 250a odst. 1 trestního zákona se před rokem 2010 dotkla ještě jedna menší novelizace zákonem č. 253/2006 Sb. s účinností od 1. 7. 2006, kterou byl změněn trest propadnutí věci na *trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty*. Znění ustanovení úvěrového podvodu podle § 250b zůstalo od jeho zařazení do trestního zákona až do 1. 1. 2010, tj. nabytí účinnosti nového trestního zákoníku, nedotčeno.

Do nového kodexu byla základní skutková podstata trestného činu podvodu z § 250 trestního zákona převzata zcela beze změny i včetně druhů trestů a výměry trestu odnětí svobody. Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku jsou u trestného činu podvodu podle § 209 TZ stanoveny obdobné přitěžující okolnosti jako u trestných činů krádeže, zpronevěry nebo i neoprávněného užívání cizí věci tak, aby tím byly vyjádřeny typově závažnější případy. Dále je v důvodové zprávě uvedeno, že u trestných činů pojistného podvodu (§ 210 TZ), úvěrového podvodu (§ 211 TZ) a dotačního podvodu (§ 212 TZ), který byl pro svou zvláštní a rozdílnou povahu od úvěrového trestného činu upraven samostatně, byly provedeny zásadnější změny než jen obdobně vymezené zvlášť přitěžující okolnosti.⁹ Ačkolí souhlasím s vyčleněním dotačního podvodu do samostatného ustanovení s ohledem na zvláštní a rozdílnou povahu spočívající hlavně v tom, že v ustanovení úvěrového podvodu je zaručována ochrana peněžním prostředkům poskytovaným na základě soukromoprávní smlouvy a naopak u dotačního podvodu je ochrana poskytována peněžním prostředkům vydávaných na základě rozhodnutí o schválení žádosti, považuji uvedené vysvětlení pro jeho zařazení za zcela nedostatečné. V důvodové zprávě není vůbec odůvodněna potřeba zakotvení dotačního

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.

podvodu do samostatného ustanovení z důvodu, že by se jednalo o závažné protiprávní jednání, kterému je třeba věnovat samostatné ustanovení, dále absentuje zhodnocení tehdejšího stavu či obdobné vysvětlení.

„Trestný čin dotačního podvodu byl mimo dotací a subvencí výslovně rozšířen i na návratné finanční výpomoci a příspěvky. U úvěrového podvodu byla pak do odstavce 1 doplněna i slova „při čerpání úvěru“, neboť některé úvěrové smlouvy vážou čerpání úvěru na splnění určitých podmínek. Z hlediska typové závažnosti byla odlišena i skutková podstata úvěrového podvodu podle § 211 odst. 2, kde není rozhodující způsobení škody, ale naopak použití prostředků získaných účelovým úvěrem na jiný než určený účel v nikoli malém rozsahu. Obdobně je tomu pak u dotačního podvodu podle § 212 odst. 2. Formulace pojistného podvodu byla pak upřesněna s ohledem na zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě...“¹⁰ Nová úprava pojistného podvodu v ustanovení § 210 odst. 1 písm. a) TZ reagovala na obtížnosti související s úzkým vymezením okolností v § 250a odst. 1 trestního zákona, při které jsou uváděny nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo zamlčeny podstatné údaje. V ustanovení pojistného podvodu v § 210 odst. 1 písm. a) TZ byla vyměněna dřívější formulace „při sjednávání pojistné smlouvy“ za „v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy, čímž byla odstraněna dřívější potřeba rozšiřujícího výkladu sjednávání pojistné smlouvy.“¹¹ Současné úpravě týkající se podvodů obsažené v novém trestním zákoníku bude věnována pozornost v následujících kapitolách.

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.

¹¹ ŠÁMAL, Pavel. K úpravě pojistného podvodu v novém trestním zákoníku. *Pojistné rozpravy: pojistně teoretický bulletin*. 2009, č. 25, s. 8.

3. Trestný čin podvodu podle § 209 TZ

Trestný čin podvodu podle § 209 TZ je v porovnání s ostatními druhy podvodů podle § 210 – 212 TZ nejčastěji páchaným trestným činem. Ostatně není divu, jelikož ustanovení § 209 TZ je formulováno velmi obecně a díky tomu lze postihnout podvodná jednání napříč různými obory.

3.1. Obligatorní znaky skutkové podstaty podvodu

3.1.1. Objekt

Objektem trestného činu podvodu (§ 209 TZ), tedy tím, jaké společenské vztahy, zájmy či hodnoty jsou tímto ustanovením chráněny, je cizí majetek. Pojem majetku byl již popsán kapitole první; cizí majetek lze definovat jako majetek, který nepatří pachateli nebo nepatří výlučně jemu.¹²

3.1.2. Objektivní stránka

Objektivní stránka trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 TZ spočívá v takovém jednání, kdy pachatel jiného uvede v omyl, jeho omylu využije, nebo mu zamlčí podstatné skutečnosti, v důsledku čehož tato osoba provede majetkovou dispozici, a tím vznikne na cizím majetku škoda nikoli nepatrná a zároveň dojde k obohacení pachatele nebo jiné osoby.

Omylem se rozumí nesoulad/rozpor mezi představou a skutečností; může se jednat o skutečnost přítomnou, ale i minulou a budoucí. Za omyl považujeme i případ, kdy podváděná osoba nemá o důležité okolnosti žádnou představu.¹³ Jednání spočívající v uvedení v omyl, využití omylu nebo v zamlčení podstatných skutečností může směřovat nejen vůči poškozené osobě, ale také vůči jiné osobě.¹⁴

Uvedení v omyl je takové jednání, kdy pachatel předstírá určité okolnosti, které však nejsou v souladu se skutečným stavem věci. K uvedení jiného v omyl může dojít pachatelovým konáním, opomenutím či konkludentním jednáním.¹⁵ Jako příklad uvedení jiného v omyl lze uvést důležité rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci tzv. podvodného přetáčení tachometrů u motorových vozidel, jež je zároveň prvním judikátem v této věci. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 2. 7. 2014, sp. zn. 8 Tdo

¹² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 650.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k 1. 8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. s. 741

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 650; DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1197.

728/2014 [č. 14/2015 Sb. rozh. tr] stanovil, že znaky trestného činu podvodu podle § 209 TZ jsou naplněny, pokud pachatel prodává motorové vozidlo, u kterého upravil stav ukazatele počtu najetých kilometrů (ať již sám či prostřednictvím jiného) takovým způsobem, aby vykazoval méně ujetých kilometrů, a tím dojde k navýšení kupní ceny nejméně o částku 5 000 Kč, kterou kupující zaplatí (aniž by o takové změně věděl). Pachatel totiž podle zákonných požadavků takovým jednáním uvedl kupujícího v omyl, způsobil mu tím škodu nejméně nikoliv nepatrnou a sebe nebo jiného obohatil. K tomuto rozhodnutí je třeba dodat, že v souvislosti s tzv. podvodným přetáčením tachometrů bývá uvažováno o zakotvení samostatného trestného činu, který by takové jednání postihoval. Takové úvahy a návrhy se objevovaly hlavně v době před vynesením tohoto rozhodnutí, který možnost trestního postihu podle ustanovení trestného činu obecného podvodu (§ 209 TZ) potvrdil. V současné době se zakotvení takové úpravy jeví jako nadbytečné.

Do výčtu, koho pachatel může svým jednáním uvést v omyl, lze zahrnout fyzickou či právnickou osobu, úřad, nikoli však soud rozhodující v občanskoprávním řízení o žalobě. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. 11 Tdo 229/2004 [č. 24/2006 Sb. rozh. tr.] bylo rozhodnuto, že naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 trestního zákona (nyní § 209 odst. 1 TZ) spočívajícího v „uvedení někoho v omyl“ nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení. V tomto případě se konkrétně jednalo o podání návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu, který byl dokládán padělanou směnkou. Podle názoru Nejvyššího soudu nelze soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takových podáních považovat za subjekt, který by mohl být takovým způsobem uváděn v omyl.

Závěr, který pronesl Nejvyšší soud v předchozím rozhodnutí o uvedení občanskoprávního soudu v omyl, však nelze vztáhnout na osobu rozhodce v rozhodčím řízení. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 4 Tdo 239/2014 vymezil rozdíl oproti soudcům, na jehož základě je možné uvést rozhodce v omyl. Ačkoli jsou rozhodčí soudy alternativou soudní moci a jejich rozhodnutím jsou přiznávány obdobné účinky, pro rozhodčí soudy (a ani pro rozhodce) nejsou stanoveny tak vysoké požadavky a oprávnění jako pro soudy a soudce. Soudy jsou nezávislé státní orgány, kterým je svěřen výkon soudnictví, a soudní řízení je vedeno nezávislými soudci, kteří jsou jmenováni prezidentem republiky bez časového omezení. Naopak k rozhodčímu řízení jsou na základě dohody účastníků sporu povoláni ad hoc rozhodci

jakožto soukromé osoby. Podle Nejvyššího soudu jsou odlišnosti natolik zásadní, že postavení rozhodce k postavení soudu nelze připodobit, a proto je možné dovodit, že rozhodce lze uvést v omyl.

Při využití omylu jde o to, že ačkoli pachatel k vyvolání omylu sám nepřispěl, tak po poznání omylu jiného a v příčinném vztahu k němu jednal takovým způsobem, aby se on či jiná osoba obohatila na úkor cizího majetku.¹⁶ Jako příklad rozdílu mezi uvedením v omyl a využitím omylu se můžeme podívat na Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2001, sp. zn. Tpjn 302/2001 [č. 16/2002 Sb. rozh. tr.], který se zabýval sjednocení aplikační praxe při řešení otázky posouzení neoprávněného zásahu do technického zařízení výherního hracího přístroje náležícího jiné osobě v úmyslu uskutečnit na tomto přístroji hru bez vsazení k tomu potřebné finanční částky. Nejvyšší soud došel k závěru, že takové jednání lze posoudit jako trestný čin podvodu podle § 250 trestního zákona (nyní § 209 TZ). Podle Nejvyššího soudu pachatel, který zasáhne do technického zařízení výherního hracího přístroje náležícího jiné osobě takovým způsobem, že lze uskutečnit hru bez uhrazení (jinak nutného) vkladu, uvádí tím majitele takového přístroje v omyl. Uskutečněním takové hry pachatel způsobuje majiteli škodu, která odpovídá částce neuhrazeného vkladu, který je potřebný k uskutečnění dané hry, přičemž tato škoda se poté zvyšuje o částku případné výhry, již bylo docíleno právě z této neoprávněné hry. Jestliže pachatel, který zasáhne do technického zařízení výherního hracího přístroje, avšak sám hru neuskuteční a umožní hru bez uhrazení vkladu jiné osobě, která si je vědoma daného zásahu a takovou hru neoprávněně uskuteční, pak tato osoba uskutečněním této hry využívá omylu majitele výherního hracího přístroje. V takovém případě se jedná o spolupachatelství osob. Možnost uvedení někoho v omyl či využití něčího omylu prostřednictvím technického zařízení je v trestním zákoníku stanovena v ustanovení § 120.¹⁷

Zamlčení podstatných skutečností znamená, že pachatel při svém podvodném jednání neuvede jakékoli skutečnosti, které jsou podstatné pro rozhodnutí druhé osoby (poškozeného či jiné podváděné osoby). V případě, že by druhá strana o daných skutečnostech věděla, nejednala by způsobem, kterým v posuzovaném případě jednala

¹⁶ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1200.

¹⁷ Pozn. § 120 TZ Uvedení někoho v omyl a využití něčího omylu prostřednictvím technického zařízení *Uvést někoho v omyl či využít něčího omylu lze i provedením zásahu do počítačových informací nebo dat, zásahu do programového vybavení počítače nebo provedením jiné operace na počítači, zásahu do elektronického nebo jiného technického zařízení, včetně zásahu do předmětů sloužících k ovládnutí takového zařízení, anebo využitím takové operace či takového zásahu provedeného jiným.*

(neprovedla by vůbec majetkovou dispozici nebo alespoň ne za stejných podmínek). Důležité je zamlčení podstatných skutečností pachatelem, není proto podstatné, jestli si je druhá strana mohla zjistit.¹⁸ Jako příklad může být zmíněno usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. 8 Tdo 833/2005 [č. 36/2006 Sb. rozh. tr.], který se zabýval právě zamlčením podstatných skutečností. V právní větě rozhodnutí je stanoveno, že „*podvodné jednání prodávajícího spočívající v zamlčení podstatných skutečností není vyloučeno v souvislosti s prodejem bytu ani tehdy, když sice prodávající umožní kupujícímu (poškozenému) prohlídku prodávajícího bytu, při níž ovšem objektivně nelze zjistit takové závažné vady (např. zdravotní závadnost bytu), pro které by ke koupi bytu nedošlo vůbec, anebo by se uskutečnila za odlišných podmínek, přičemž prodávající tyto skutečnosti poškozenému neuvede, popřípadě za účelem jejich zatajení učiní i zásah do určitých písemností příslušných orgánů státní správy (např. odstraní údaje o zdravotní závadnosti bytu obsažené ve sdělení příslušného stavebního úřadu)*“.¹⁹

Je nutné, aby mezi omylem (případně neznalostí podstatných skutečností) u podváděné osoby, majetkovou dispozicí, kterou provede oklamáný (provést ji může kdokoli, např. i dítě), a na základě ní vzniklou škodou u poškozeného a obohacením pachatele (popř. jiné osoby) byla příčinná souvislost. Postačí, když omyl bude jedním z důvodů dané majetkové dispozice, tzn., že není třeba, aby byl omyl jediným důvodem.²⁰

Podvod je trestným činem, pokud je podvodným jednáním, které je popsáno v § 209 odst. 1 TZ, způsobena *škoda nikoli nepatrná*, tedy škoda ve výši nejméně 5 000 Kč. Škoda na cizím majetku je majetková újma, která zahrnuje nejen zmenšení majetku (*damnum emergens*), ale také ušlý zisk (*lucrum cessans*), tzn. i to, o co by jinak byl majetek zvětšen.²¹

Trestný čin je dokonán obohacením pachatele nebo jiného, přičemž za *obohacení* se považuje neoprávněné rozmnožení majetku pachatele nebo někoho jiného. Pod rozmnožení majetku lze kromě jeho rozšíření zařadit také případy, kdy pachatel či jiná osoba ušetří náklady, které by jinak musely být vynaloženy z jejich majetku. Obohacení nemusí být ve stejné výši jako výše škody, která vznikla poškozenému. Je

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 668-9.

¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. 8 Tdo 833/2005 [36/2006 Sb. rozh. tr.]

²⁰ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 669.

²¹ Tamtéž, s. 670.

důležité, aby obohacení pachatele nebo jiného bylo neoprávněné. Pokud by osoba vylákala majetkové plnění, na které však měla právní nárok, nejedná se o podvod podle § 209 TZ.²²

3.1.3. Subjekt

Subjektem trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 TZ může být kdokoli, jedná se o tzv. obecný subjekt, tzn., že není třeba, aby se pachatel vyznačoval nějakou zvláštní vlastností či postavením. Pachatelem může být jak osoba fyzická, tak osoba právnická. Kromě pachatele se u trestného činu podvodu mohou vyskytnout i další osoby: osoba jednající v omylu, osoba poškozená (není-li jí osoba jednající v omylu) a osoba obohacená (není-li jí pachatel).²³

3.1.4. Subjektivní stránka

Z hlediska subjektivní stránky je třeba pro naplnění požadavků prvního odstavce § 209 TZ úmyslné zavinění pachatele. Podvodný úmysl nebo zatajení podstatných skutečností musí existovat již v době pachatelova jednání.²⁴ Z rozhodovací praxe lze zmínit usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1307/2013, kde se Nejvyšší soud kromě jiného zabýval i otázkou, zda je nutné, aby v tzv. skutkové větě výroku o vině rozsudku (věta obsahující skutková zjištění, ke kterým soud dospěl) byl podvodný úmysl obviněné osoby výslovně deklarován. Nejvyšší soud se zabýval případem, kdy poškozený (klient), který si v dané době odpykával trest odnětí svobody, provedl majetkovou dispozici v omylu, když prostřednictvím své manželky předal obviněnému (v té době jeho obhájci) částku ve výši půl milionu korun s představou, že obviněný tuto částku použije k ovlivňování svědků v případě poškozeného v rámci řízení o povolení obnovy řízení. Představa poškozeného však neodpovídala skutečnosti, jelikož obviněný, ač tuto představu o možnosti ovlivnění svědků sám nevyvolal, ponechal poškozeného v domnění, že je takovým způsobem možné pro poškozeného příznivý výsledek řízení zajistit. Na převzetí částky se obviněný s poškozeným dohodl a skutečně ji převzal, ač ve skutečnosti nikdy nechtěl svědky podplácet. Úmysl obviněného je podle Nejvyššího soudu zřejmý z charakteru jednání obviněného, který mj. převzal od poškozeného peníze k účelu, ke kterému je nehodlal nikdy použít.

²² Tamtéž, s. 671.

²³ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 671; JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 653.

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 653.

Nejvyšší soud stanovil, že podvodný úmysl nemusí být v tzv. skutkové větě deklarován výslovně; stačí, pokud jsou zde uvedeny takové okolnosti, ze kterých existence tohoto úmyslu na straně obviněného nepochybně vyplývá.

3.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby

Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 TZ v druhém až pátém odstavci obsahují závažnější okolnosti, za jejichž splnění trestní zákoník stanovuje vyšší výměry trestních sazeb trestu odnětí svobody.

Zákon v ustanovení § 209 odst. 2 TZ přísněji postihuje pachatele, který spáchá čin uvedený v odstavci prvním a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Formulací „*byl za takový čin odsouzen*“ se rozumí speciální recidiva pachatele, který již byl za trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 TZ odsouzen, pokud odsuzující rozsudek nabyl právní moci. Pojmem potrestání se myslí předchozí trestní postih pro trestný čin podvodu, kdy kromě odsouzení pachatele, došlo také k vykonání uloženého trestu (byť i zčásti), pokud výkon trestu nebo samotná právní moc rozsudku, kterým byl trest uložen, nemá za následek, že se na pachatele hledí, jako by odsouzen nebyl. Doba tří let se počítá u *odsouzení* od právní moci rozsudku a u *potrestání* od okamžiku vykonání trestu, upuštění od výkonu trestu, podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody apod. Z hlediska zavinění zde postačí, pokud pachatel jednal v nevědomé nedbalosti ve smyslu § 17 písm. b) TZ.²⁵

Kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu podvodu podle § 209 odst. 3 TZ naplní ten, kdo způsobí činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu. Větší škodou je podle § 138 odst. 1 TZ škoda ve výši nejméně 50 000 Kč. V tomto případě postačí ve smyslu § 17 písm. a) zavinění z vědomé nedbalosti.²⁶

Odstavec čtvrtý § 209 TZ obsahuje čtyři způsoby, kterými pachatel může naplnit tuto kvalifikovanou skutkovou podstatu. Pod písm. a) byla zařazena zvlášť přitěžující okolnost spočívající v tom, že pachatel spáchá čin uvedený v odst. 1 jako člen organizované skupiny. „*Organizovanou skupinou je sdružení více osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, čímž jsou umocněny jeho škodlivé dopady pro*

²⁵ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1205; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2062-3.

²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012., s. 2063.

*společnost. Skupina nemusí mít trvalejší charakter a tímto způsobem lze spáchat i jen ojedinělý, jednorázový trestný čin.*²⁷ Další okolností je spáchání činu, uvedeném v § 209 odst. 1 TZ, osobou, která má zvláštní povinnost hájit zájmy poškozeného [§ 209 odst. 4 písm. b) TZ]. Za takovou osobu je možné považovat pachatele, který je na základě svého pracovního, funkčního nebo jiného právního vztahu k poškozenému povinen pečovat o zabezpečování zájmů poškozeného. Tato povinnost může být uložena právním předpisem (např. zákonný zástupce nezletilé osoby, opatrovník) případně může vyplývat ze smlouvy. Vzhledem k povaze této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby je třeba, aby o ní pachatel ve smyslu § 17 písm. b) věděl, tzn., věděl o tom, že má zvláštní povinnost.²⁸ Přísněji trestné je rovněž spáchání činu popsaném v ustanovení § 209 odst. 1 TZ za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné podobné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek [§ 209 odst. 4 písm. c) TZ]. Podle čl. 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky může Parlament ČR na návrh vlády vyhlásit stav ohrožení státu, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy. Válečný stav na základě čl. 43 Ústavy vyhláší rovněž Parlament ČR, je-li Česká republika napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení. Za živelní pohromu se považuje škodlivé působení přírodních sil (např. povodně, požáry, extrémní sucha a s nimi spojené následky). Jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek by mohly být např. rozsáhlejší nepokoje či vzpoura vězňů. Pro naplnění těchto okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby postačí zavinění z nedbalosti podle § 17 písm. b) TZ.²⁹ Poslední okolností v odstavci 4 písm. d) je způsobení značné škody. Značnou škodou je škoda ve výši nejméně 500 000 Kč. Z hlediska zavinění postačí ve smyslu ustanovení § 17 písm. a) TZ nedbalost.³⁰

V ustanovení § 209 odst. 5 TZ je upraven postih případů, kdy za a) pachatel způsobí činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu nebo za b) spáchá takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání teroristického trestného činu, trestného činu financování terorismu (§ 312d TZ) nebo vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f TZ). Škodou velkého rozsahu se rozumí škoda ve výši nejméně 5 000 000 Kč;

²⁷ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k 1. 8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. s. 523.

²⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012., s. 2016, 2063.

²⁹ Tamtéž, s. 563, 1991.

³⁰ Tamtéž, s. 1991.

vyšší hranici škody než škodu velkého rozsahu již trestní zákoník neurčuje. U tohoto následku postačí stejné zavinění jako u výše zmíněných škod, tzn., zavinění z nedbalosti ve smyslu § 17 písm. a) TZ.³¹ Ve druhém případě není rozhodné, zda daný teroristický trestný čin, trestný čin financování terorismu (§ 312d TZ) nebo vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f TZ) byl skutečně spáchán. Postačí, že zůstalo pouze u úmyslu pachatele a takový trestný čin, jehož spáchání chtěl umožnit nebo usnadnit, nedosáhl ani stadia přípravy. V tomto případě zákon přímo vyžaduje zavinění ve formě úmyslu. Okolnosti uvedené v ustanovení § 209 odst. 5 písm. b) TZ byly formulovány nově na základě novely trestního zákoníku (z. č. 455/2016 Sb.) s účinností od 1. února 2017, která se týkala rozšíření trestněprávního postihu jednání spočívajících ve financování a jiné podpoře terorismu na základě mezinárodních požadavků [FATF (The Financial Action Task Force) a výboru Moneyval (Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu) vytvořeného při Radě Evropě].³²

Výše popsané okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jsou prakticky stejné i u pojistného podvodu (§ 210 odst. 3 – 6 TZ), úvěrového podvodu (§ 211 odst. 3 – 6 TZ) a dotačního podvodu (§ 212 odst. 3 – 6 TZ), s výjimkou posunutí umístění v odstavcích o jeden odstavec vzhledem k tomu, že trestné činy podle § 210 – 212 TZ mají dvě základní skutkové podstaty a dále absenci okolností uvedených v § 209 odst. 4 písm. c) TZ (spáchání činu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné podobné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek). Dané vysvětlení proto není třeba opakovat u následujících druhů podvodů.

3.3. Vztah podvodu k jiným ustanovením

3.3.1. Rozdílnost a podobnost jiných trestných činů ve vztahu k podvodu

V případě trestného činu podvodu (§ 209 TZ) poškozený sám dobrovolně vydá pachateli věc, případně mu dovolí, aby si ji sám vzal. Poškozený tak činí na základě podvodného jednání pachatele spočívající v uvedení poškozeného v omyl, ve využití jeho omylu nebo v zatajení podstatných skutečností poškozenému. U trestného činu krádeže podle § 205 TZ je však věc poškozenému odnímána proti jeho vůli. Nejedná se tedy o trestný čin podvodu, pokud vyvolání nebo využití omylu u podváděné osoby

³¹ Tamtéž, s. 1991.

³² Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.

slouží pouze k získání či usnadnění přístupu k věcem, kterých se poté pachatel již sám zmocní. V takovém případě se jedná, za podmínky splnění ostatních zákonných předpokladů, o trestný čin krádeže podle § 205 TZ.³³

O trestný čin podvodu se nejedná ani v případě, kdy podvodné jednání pachatele má za cíl pouze zakrytí již dříve jím způsobené škody jinou majetkovou trestnou činností, jelikož zastírací jednání je součástí základního trestného činu. Jako příklad lze uvést jednání zaměstnance obchodu, který krátí tržby (dopouští se trestného činu zpronevěry podle § 206 TZ) a upravuje účetní doklady takovým způsobem, aby se na vzniklou škodu nepřišlo. Jestliže by se zastíracího jednání dopustila jiná osoba než pachatel sám, její jednání by mohlo být posouzeno jako trestný čin nadržování podle § 366 TZ, trestný čin podílnictví podle § 214 TZ nebo trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 TZ.³⁴ Obdobně, kdy jednání pachatele nelze kvalifikovat jako trestný čin podvodu podle § 209 TZ, lze zmínit situaci, kdy pachatel získá věc majetkovým trestným činem a tuto věc poté převede, například formou kupní či směnné smlouvy, na jinou osobu. Takový prodej či směnu je podle usnesení Vrchního soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 4 To 7/2013 [č. 12/2014 Sb. rozh. tr.] v zásadě třeba považovat za součást původního trestního jednání; pokud pachatel prodá odcizenou věc, jedná se o nakládání s věcí, které je již zahrnuto v přisvojení si věci krádeží, jelikož dalším prodejem odcizené věci nevzniká škoda.

Jestliže podvodným jednáním pachatele dojde k zásahu do práv jiného (zejména osobnostních, rodinných, pracovních, atd.), které nemají majetkovou povahu, postupuje se podle ustanovení § 181 TZ o trestném činu poškození cizích práv. Směřuje-li však podvodné jednání pachatele k porušení (případně ohrožení) pouze majetkových práv jiného, je třeba takové jednání (za předpokladu splnění dalších zákonných požadavků) posoudit podle § 209 TZ o trestném činu podvodu.³⁵ Nemožnost jednočinného souběhu trestného činu podvodu podle § 209 TZ a trestného činu poškození cizích práv podle § 181 TZ v případě podvodného jednání pachatele směřujícího pouze k porušení majetkových práv poškozeného byla stanovena usnesením Nejvyššího soudu ze dne 18. února 2014, sp. zn. 4 Tdo 106/2014 [č. 4/2015 Sb. rozh. tr].

³³ CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. Praha: Linde, 2010. s. 128; ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 669-70.

³⁴ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1208.

³⁵ Tamtéž, s. 1210.

Pokud pachatel, který žádá nebo přijme úplatek, pouze předstírá, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci úřední osoby, avšak ve skutečnosti to nezamýšlí vykonat, nejedná se o trestný čin nepřímého úplatkářství podle § 333 odst. 1 TZ, jak by se mohlo zdát, ale opět o trestný čin podvodu podle § 209 TZ.³⁶

Případ, kdy pachatel vystaví účetní doklady na neexistující dodávku zboží a na jejich základě vyláká ve svůj prospěch od jiné osoby platbu za toto zboží od osoby, které mělo být dodáno, čímž se obohatí ke škodě cizího majetku, posoudíme podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1169/2012 jako trestný čin podvodu podle § 209 TZ, a nikoli jako trestný čin zkreslování údajů o hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 TZ. Důvodem takového rozhodnutí je, že trestný čin zkreslování údajů o hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 TZ je pouze deliktem ohrožovacím. Pokud jsou však majetková práva jiného přímo porušena (při současném splnění podmínek stanovených v § 209 TZ), je třeba takový skutek posoudit jako poruchový trestný čin podvodu podle § 209 TZ.

3.3.2. Souběh podvodu s jinými trestnými činy

Souběhem se rozumí jednání pachatele, které zakládá dva či více trestných činů. Jednočinným souběhem je pak případ, kdy pachatel jedním skutkem spáchá více trestných činů různých (lze i stejných) skutkových podstat. „*Skutek je určitá událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky jednoho trestného činu, dvou i více trestných činů (jednočinný souběh), anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu.*“³⁷

Jednočinný souběh trestného činu podvodu podle § 209 TZ je možný zejména s trestnými činy: padělání a pozměňování peněz podle § 233 odst. 2 TZ, vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy podle § 259 TZ, porušení práv k ochranné známce a jiným označením podle § 268 TZ, porušením autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 TZ, padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 TZ, nedovolená výroba a držení pečeti státní pečeti a úředního razítka podle § 349 TZ, padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu podle § 350 TZ.³⁸

³⁶ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1213.

³⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 336 -337.

³⁸ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GRIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 672.

Pro ilustraci, jak může dojít k jednočinnému souběhu trestného činu podvodu podle § 209 TZ a trestného činu porušení práv k ochranné známce a jiným označením podle § 268 TZ, lze uvést případ, kterým se zabýval Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 5 Tdo 811/2013 [č. 33/2014 Sb. rozh. tr.], kdy pachatel neoprávněně použije ochrannou známku ve smyslu § 268 odst. 1 TZ, což zároveň vede k neoprávněnému obohacení pachatele či jiné osoby v důsledku omylu odběratele/spotřebitele. Omyl odběratele či spotřebitele spočívá v zaplacení značně vyšší ceny za výrobek nebo ceny, poplatku nebo jiného majetkového plnění za službu v důsledku jejich neoprávněného označení, čímž u něho dojde ke způsobení alespoň škody nikoli nepatrné.

Na druhé straně jednočinný souběh není možný s takovými trestnými činy, které jsou považovány za zvláštní případy podvodného jednání a jsou tak ve vztahu speciality k obecnému podvodu. Jedná se zejména o trestné činy pojistného podvodu podle § 210 TZ, úvěrového podvodu podle § 211 TZ a dotačního podvodu podle § 212 TZ. Dále lze zmínit např. provozování nepoctivých her a sázek podle § 213 TZ či zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 TZ.³⁹

3.4. Podvod jako přestupek

V případě, že pachatel jedná způsobem uvedeným v § 209 TZ, avšak škoda na cizím majetku nedosáhne částky 5 000 Kč (hranice škody nikoli nepatrné podle § 138 odst. 1 TZ), je jeho jednání postihnuto jako přestupek podle § 50 odst. 1 PřZ.⁴⁰ Odstavec první ustanovení § 50 PřZ zní následovně: *Přestupku se dopustí ten, kdo úmyslně způsobí škodu na cizím majetku a) krádeží, b) zpronevěrou, c) podvodem, nebo d) zničením nebo poškozením věci z takového majetku.* Podle § 50 odst. 3 PřZ se přestupku dopustí i ten, kdo se o jednání uvedené v odstavci 1 pokusí.

Objektem skutkové podstaty přestupku podle § 50 PřZ jsou majetkové vztahy. K odpovědnosti pachatele je třeba úmyslného zavinění. Zákon o přestupcích žádným způsobem nevysvětluje pojem podvodu, a proto pro jeho vymezení můžeme analogicky použít úpravu trestního práva. K naplnění skutkové podstaty tohoto přestupku je tedy třeba, aby došlo k obohacení pachatele přestupku nebo jiného tím, že pachatel přestupku

³⁹ Tamtéž, s. 672.

⁴⁰ NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 6. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 163.

uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a tímto jednáním způsobí škodu na cizím majetku, která však bude nižší než 5 000 Kč.⁴¹

Za tento přestupek je možné uložit pokutu ve výši až 20 000 Kč (§ 50 odst. 4 PřZ) a zároveň s ní i zákaz pobytu. V případě, že je přestupek spáchán opakovaně po nabytí právní moci rozhodnutí o přestupku podle stejného odstavce, je možné uložit pokutu ve výši až 30 000 Kč (§ 50 odst. 5 PřZ). Přestupek je podle § 91a PřZ spáchán opakovaně, jestliže ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o stejném přestupku, z něhož byl obviněný uznán vinným, do jeho spáchání neuplynulo dvanáct měsíců.

Dnem 1. července 2017 mají však vstoupit v účinnost dva nové zákony týkající se přestupkového práva, a to zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (z. č. 250/2016 Sb.) a zákon o některých přestupcích (z. č. 251/2016 Sb.). Podle Mlsny je stěžejní přínosem zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich sjednocení právní úpravy odpovědnosti za správní delikty fyzických osob, právnických osob a podnikajících fyzických osob do jednoho právního předpisu a zároveň i vytvoření jednotné terminologie. Současná úprava je podle něj totiž nevyhovující a komplikovaná, jelikož máme přestupky fyzických osob, odpovědnost za jiné správní delikty právnických osob, podnikajících fyzických osob a konečně kategorii správních deliktů, které mohou být spáchány fyzickými osobami.⁴²

Novou právní úpravu podvodu jako přestupku najedeme od července 2017 v § 8 odst. 1 písm. a) bod 3. ZNPř pro fyzické osoby jakožto pachatele přestupku a v § 8 odst. 2 písm. a) bod 3. ZNPř pro právnické nebo podnikající fyzické osoby. Fyzická osoba či právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že podvodem úmyslně způsobí škodu na cizím majetku; trestný je i pokus tohoto přestupku [§ 8 odst. 1 písm. a) bod 3., a odst. 2 písm. a) bod 3. ZNPř]. Pokuty za přestupek podvodu budou podle tohoto ustanovení vyšší, než jaké jsou v současnosti. Za přestupek bude možné uložit pokutu do výše 50 000 Kč; pokud však bude přestupek spáchán opakovaně po nabytí právní moci rozhodnutí o přestupku podle stejného odstavce, uloží se pokuta do 70 000 Kč (§ 8 odst. 4, odst. 5 ZNPř). Kromě těchto pokut bude možné podle § 8 odst. 6 ZNPř pachateli přestupku uložit i omezující opatření.

⁴¹ JEMELKA, Luboš; VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 303-304.

⁴² MLSNA, Petr. *Reforma přestupkového práva – základní východiska, cíle a očekávání*. [online]. 3. června 2016. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/reforma-prestupkového-prava-zakladni-vychodiska-cile-a-ocekavani> [cit. 5. 2. 2017].

4. Trestný čin pojistného podvodu podle § 210 TZ

Hledání snadných zisků a vytěžení maximálního prospěchu z každé vhodné situace na úkor jiného subjektu považuje Chmelík za primární příčiny vzniku pojistných podvodů. Pachatelé se při svém podvodném jednání např. při lživém vyplňování pojistných smluv často necítí vinní, jelikož si to odůvodní tím, že „to tak přece dělají všichni“, a navíc spoléhají na to, že nebudou odhaleni, případně pouze nedojde k proplacení škody.⁴³ Pojišťovny se však snaží využívat stále modernější dostupné prostředky, aby takové podvody v co největším počtu odhalily. Česká asociace pojišťoven ve své tiskové zprávě informovala, že pojišťovny v roce 2016 prověřily 16 043 podezřelých pojistných událostí, ve kterých odhalily pojistné podvody za 1,218 miliardy korun. Oproti roku 2015 počet prověřovaných událostí vzrostl o 1,9 %. V loňském roce byl nejvyšší počet pojistných podvodů odhalen u pojištění osob (7660 podezřelých pojistných událostí), v jehož rámci vedly pojistné podvody u úrazového pojištění (podíl činil 73%).⁴⁴

4.1. Obecně k pojištění a jeho dělení

„Pojišťovnictví lze označit jako specifické odvětví ekonomiky, které zabezpečuje finanční eliminaci rizik, ovlivňujících činnost lidí. Základním úkolem pojišťovnictví je prostřednictvím pojišťovací činnosti vytvářet a rozdělovat speciální peněžní rezervy a fondy a v rámci stanovených pravidel je užívat k uhrazení pojistných potřeb vznikajících z nahodilých událostí v závislosti na působení pojištěného rizika.“⁴⁵

Pojištění lze obecně definovat jako způsob, kterým se osoby snaží zabezpečit proti následkům, které jsou vyvolány skutečností předpokládanou pojistným nebezpečím nebo pojistným rizikem. Právní úpravu takového majtkového závazkového vztahu můžeme nalézt především v občanském zákoníku a dále také v zákonech č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví a č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.⁴⁶

Podle způsobu vzniku (právního důvodu) rozlišujeme dvě základní formy pojištění, a to pojištění zákonné a pojištění smluvní. Pojištění zákonné vzniká a trvá

⁴³ CHMELÍK, Jan; BRUNA, Eduard. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. s. 53.

⁴⁴ ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Pravděpodobnost odhalení pojistného podvodu opět vzrostla*. [online]. 2. února 2017. Dostupné z: http://www.cap.cz/images/tiskove-zpravy/TZ_%C4%8CAP_Pojistn%C3%BD_podvod_-_v%C3%BDsledky_2016.pdf [cit. 5. 3. 2017].

⁴⁵ KARFIKOVÁ, Marie; PŘIKRYL, Vladimír; ČECHOVÁ, Jana. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. s. 11.

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GRŮVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 673.

automaticky na základě skutečnosti, která je stanovena právním předpisem, aniž by byl třeba projev vůle jeho účastníků. Naopak smluvní pojištění vzniká a trvá na základě pojistné smlouvy.⁴⁷ Smluvními stranami pojistné smlouvy jsou pojistitel a pojistník. Ve smyslu občanského zákoníku je za pojistitele považován každý, kdo v roli osoby pojistitele vystupuje, bez ohledu na to, zda v oboru pojišťovnictví má či nemá podnikatelské oprávnění podle veřejného práva. Druhou stranou smlouvy, tedy pojistníkem, je kterákoli fyzická či právnická osoba, která má zájem se uzavřením pojistné smlouvy zabezpečit proti určitým následkům.⁴⁸

Pojištění smluvní dále dělíme na pojištění povinné a dobrovolné, přičemž dobrovolné pojištění lze podle obsahu pojištění rozdělit na pojištění osob (životní pojištění), pojištění majetku (neživotní pojištění) a pojištění odpovědnosti za škodu. Co se týká pojištění povinného, tak povinnost uzavřít pojistnou smlouvu stanoví zvláštní předpis v případech, kdy mohou být určité činnosti případně vlastnictví určitého majetku zdrojem zvýšeného rizika/nebezpečí; jedná se například o povinné pojištění advokátů, notářů, lékařů, apod.⁴⁹

V občanském zákoníku je pojištění děleno podle tzv. způsobu pojištění na škodové a obnosové.⁵⁰ Při škodovém pojištění podle § 2811 OZ pojistitel poskytne plnění, které v ujednaném rozsahu vyrovnává úbytek majetku vzniklý v důsledku pojistné události. Kdežto v případě obnosového pojištění podle § 2821 OZ je pojistitel zavázán poskytnout v případě pojistné události jednorázové či opakované pojistné plnění v ujednaném rozsahu.

4.2. Obligatorní znaky skutkové podstaty pojistného podvodu

4.2.1. Objekt

Objektem trestného činu pojistného podvodu podle § 210 TZ je zájem na ochraně cizího majetku, přičemž v případě tohoto ustanovení se poskytuje ochrana majetkovým právům a vztahům v užším rozsahu než u § 209 TZ o trestném činu podvodu. Cílem zařazení tohoto ustanovení do trestního zákoníku je zajištění trestněprávní ochrany takovým právům a vztahům, které se týkají pojištění vázaného na pojistné smlouvy a rovněž plnění poskytovaného na jeho základě (včetně jiných

⁴⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 655.

⁴⁸ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1294-5.

⁴⁹ HRADEC, Milan. *Pojistné podvody*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. s. 18.

⁵⁰ Tamtéž.

obdobných plnění). Ustanovení trestného činu pojistného podvodu podle § 210 odst. 1 TZ poskytuje ochranu cizímu majetku v souvislosti s řádným sjednáváním pojistných smluv, likvidací pojistné události a poskytováním pojistného plnění. Objekt skutkové podstaty podle § 210 odst. 2 TZ by mohl být v užším smyslu vymezen jako zájem na ochraně majetkových práv pojistitelů, kteří poskytují plnění na základě uvedených událostí.⁵¹

4.2.2. Objektivní stránka

Ustanovení § 210 TZ o trestném činu pojistného podvodu obsahuje dvě samostatné základní skutkové podstaty, které jsou zařazené v odstavci prvním a druhém. Objektivní stránka pojistného podvodu podle § 210 TZ spočívá v tom, že pachatel: 1) v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy, v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí (§ 210 odst. 1 TZ); 2) v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou (§ 210 odst. 2 TZ).

K odst. 1

V prvé řadě je třeba vysvětlit pojmy, které jsou společné pro všechny tři alternativy jednání obsažené v § 210 odst. 1 TZ. V případě, že osoba uvede *nepravdivé údaje*, uvede takové údaje, jejichž obsah vůbec neodpovídá faktickému stavu, o kterém je informace sdělována. Za *hrubě zkreslené údaje* považujeme takové údaje, kterými pachatel mylně nebo neúplně informuje o podstatných a důležitých skutečnostech pro uzavření/změnu pojistné smlouvy, likvidaci pojistné události nebo pro poskytnutí pojistného nebo obdobného plnění. *Zamlčení podstatných údajů* se dopustí pachatel, pokud neuvede jakékoliv údaje, které jsou rozhodující/významné pro uzavření/změnu pojistné smlouvy, pro likvidaci pojistné události nebo pro uplatnění práva na pojistné nebo obdobné plnění. Nepravdivými nebo hrubě zkreslenými údaji, popřípadě podstatnými zmlčenými údaji mohou být například údaje o hodnotě pojištěného majetku, údaje o věku a zdravotním stavu osoby, informace o utrpeném zdravotním

⁵¹ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. Olomouc: Anag, spol. s r.o., 2011. s. 749; ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K právním souvislostem základních skutkových podstat trestného činu pojistného podvodu. In *Trestněprávní revue* 8, 2010, s. 241.

úrazu a jeho závažnosti, informace o jiných pojistných smlouvách, které má osoba uzavřené na tutéž věc proti stejnému nebezpečí, apod.⁵²

Ve smyslu § 210 odst. 1 písm. a) TZ je pachatel trestně odpovědný, pokud uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy. Formulace této části ustanovení postihuje nejenom podvodné jednání ve fázi samotného uzavírání pojistné smlouvy, ale rovněž podvodné jednání kdykoliv v průběhu procesu uzavírání pojistné smlouvy od podání nabídky na uzavření pojistné smlouvy, podávání pozměňujících návrhů až do jejího samotného uzavření. Je-li tedy pro uzavření pojistné smlouvy podmínkou absolvování lékařské prohlídky, může dojít k podvodnému jednání během samotné prohlídky či v souvislosti s ní.⁵³

Problematika pojistné smlouvy byla až do konce roku 2013 zakotvena v zákoně č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě. Od 1. ledna 2014 nalezneme právní úpravu pojistné smlouvy v občanském zákoníku, konkrétně v ustanovení § 2758 a násl. Pojistnou smlouvou se podle § 2758 odst. 1 OZ rozumí smlouva, kterou se pojistitel zavazuje vůči pojistníkovi poskytnout jemu nebo třetí osobě pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost krytá pojištěním (pojistná událost), a pojistník se zavazuje zaplatit pojistiteli pojistné. Pojistná smlouva je uzavřena přijetím nabídky na uzavření smlouvy. Není-li v nabídce určeno, do kdy má být přijata, vyžaduje se její přijetí do jednoho měsíce ode dne doručení nabídky druhé straně; případně dvou měsíců, pokud je uzavření smlouvy podmíněno lékařskou prohlídkou (§ 2759 OZ).

Podrobnosti o vzniku, trvání a zániku pojištění, pojistnou událost, výluky z pojištění a způsob určení pojistného plnění a jeho splatnost vymezují zpravidla pojistné podmínky (§ 2774 OZ). Pojistnými podmínkami se podle § 3 odst. 2 písm. k) zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví rozumí smluvní podmínky zpracované pojišťovnou pro uzavírání pojistných smluv pro jednotlivá pojistná odvětví, pro skupiny těchto odvětví nebo pro jednotlivé typy pojištění sjednávaných v rámci pojistného odvětví. Pojistné podmínky jsou součástí smlouvy, avšak bývají uvedeny mimo vlastní text smlouvy. Pokud na ně pojistná smlouva odkazuje, pojistník musí být s jejich obsahem seznámen ještě před uzavřením smlouvy.⁵⁴

⁵² VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k 1. 8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. s. 750-1.

⁵³ Tamtéž, s. 752.

⁵⁴ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 1328-9.

V § 210 odst. 1 písm. b) TZ je postihováno podvodné jednání pachatele, který uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí v souvislosti s likvidací pojistné události. Za *pojistnou událost* považujeme nahodilou skutečnost, která je detailněji popsána v pojistné smlouvě případně ve zvláštním právním předpisu, na který pojistná smlouva odkazuje, a se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění.⁵⁵ „*Jde tedy o událost, o které se důvodně předpokládá, že může nastat v době trvání pojištění, neví se však, kdy nastane nebo zda vůbec nastane.*“⁵⁶ „*Likvidací pojistné události se rozumí soubor činností spojených s vyřizováním pojistné události, který počíná zahájením šetření nutného ke zjištění povinnosti pojišťovny plnit a rozsahu této povinnosti a končí stanovením výše pojistného plnění.*“⁵⁷ V případě, že je pojistiteli oznámena pojistná událost, má bez zbytečného odkladu zahájit šetření nutné ke zjištění existence a rozsahu jeho povinnosti plnit. Takové oznámení činí osoba pokládající se za osobu oprávněnou případně jakákoliv osoba, která má na pojistném plnění právní zájem (srov. § 2796, 2797 OZ). Oprávněná osoba je podle ustanovení § 2770 OZ ta osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění. Pojistiteli musí být danou osobou podáno pravdivé vysvětlení o vzniku a rozsahu následků takové události, o právech třetích osob a o jakémkoliv vícenásobném pojištění. Osoba podávající oznámení musí předložit pojistiteli potřebné doklady a zároveň musí postupovat způsobem ujednaným ve smlouvě. Pokud není oprávněná osoba současně pojistníkem nebo pojištěným, mají tyto povinnosti i pojistník a pojištěný. Šetření prováděné pojistitelem je skončeno sdělením jeho výsledků osobě, která uplatnila právo na pojistné plnění (srov. § 2796, 2797 OZ).

V případě, že někdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění bude trestně odpovědný podle § 210 odst. 1 písm. c) TZ. Právo na plnění z pojištění je pojistným plněním podle pojistné smlouvy, jenž přísluší oprávněné osobě, na základě nastalé pojistné události. Oprávněnou osobou, která uplatňuje právo na plnění z pojištění, bývá nejčastěji pojištěný (případně jeho zmocněnec), tj. osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu

⁵⁵ NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 6. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 192.

⁵⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 656.

⁵⁷ NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 6. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 191-2.

se pojištění vztahuje.⁵⁸ Uplatněním práva na jiné obdobné plnění rozumíme plnění, které si osoba může nárokovat na základě jiného důvodu, než je plnění na základě pojistné smlouvy. Takovým případem může být např. plnění podle zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého musí Česká kancelář pojistitelů poskytnout plnění poškozeným v případech stanovených zákonem, aniž existuje pojistná smlouva, případně nelze-li plnit na základě pojistné smlouvy.⁵⁹

Oproti trestnému činu podvodu podle § 209 TZ není u této základní skutkové podstaty stanoven požadavek způsobení škody ani jednání jiného v omylu (pojistitele) k tomu, aby byl pachatel trestně odpovědný za trestný čin pojistného podvodu podle § 210 odst. 1 TZ. K trestnosti tohoto činu však stačí pouhé uvedení nepravdivých/hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů v souvislosti s výše popsányi alternativami, jelikož odstavec první v § 210 TZ je konstruován jako předčasně dokonáný trestný čin ve stadiu přípravy.⁶⁰ Vzhledem k formulaci trestného činu podvodu podle § 210 odst. 1 TZ je třeba uvést funkci materiálního korektivu trestného činu⁶¹, jímž je zásada subsidiarity trestní represe uvedená v § 12 odst. 2 TZ. Podle zásady subsidiarity trestní represe lze trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu (§ 12 odst. 2 TZ). Zkoumání společenské škodlivosti a uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu se obzvláště nabízí u skutkových podstat, které postihují jednání, které by jinak bylo přípravou či pokusem, a pro jejichž dokonání tak není třeba vznik škody. V případě podvodů se tedy jedná o již zmíněný trestný čin pojistného podvodu podle § 210 odst. 1 TZ a dále o úvěrový podvod podle § 211 odst. 1 a dotační podvod podle § 212 odst. 1 TZ.

K odst. 2

Druhou základní skutkovou podstatu podle § 210 odst. 2 TZ naplní pachatel, který v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je

⁵⁸ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1238.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1232; JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 655.

⁶¹ Pozn. Kromě materiálního korektivu existuje ještě procesní korektiv, který představuje zásada opportunity. Ta umožňuje, aby státní zástupce zastavil trestní stíhání z důvodu jeho neúčelnosti podle § 172 odst. 2 písm. c) TŘ (případně před zahájením trestního stíhání věc odložil podle § 159a odst. 4 TŘ).

spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. *Úmyslné vyvolání události*, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění (tj. vyvolání pojistné události) spočívá v takovém jednání pachatele, kterým záměrně způsobí, že nastane určitá skutečnost, na základě které vzniká pojistiteli povinnost poskytnout plnění. Příkladem může být záměrné nabourání vozidlem, které je předmětem pojištění, za účelem získání pojistného plnění. V případě *úmyslného předstírání události* (s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění) si pachatel vymyslí průběh události, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění, ačkoli se žádná taková událost nestala (např. předstírání úrazu za účelem získání plnění na základě úrazového pojištění či předstírání odcizení pojištěného vozidla apod.).⁶² *Udržováním stavu vyvolaného pojistnou událostí* se rozumí jednání pachatele, který úmyslně prodlužuje pojistnou událost, která nastala nezávisle na jeho vůli, případně nastala v důsledku jeho nedbalosti, ve snaze získat vyšší pojistné plnění.⁶³

Na rozdíl od odstavce prvního je pro naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu pojistného podvodu podle ustanovení § 210 odst. 2 TZ třeba, aby pachatel popsáním jednáním způsobil na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, tedy škodu ve výši nejméně 5 000 Kč. Škoda na cizím majetku je újma majetkové povahy, která tu má vždy formu vyplaceného pojistného plnění nebo jiného obdobného plnění, a rozumí se tím škoda na majetku pojišťovny. „*V případě vyvolání nebo předstírání události, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, bude škodou celé vyplacené plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, zatímco v případě udržování stavu vyvolaného pojistnou událostí to bude jen rozdíl mezi plněním, na které oprávněné osobě vznikl nárok podle skutečně vzniklé pojistné události, a plněním, jež bylo vyplaceno na základě úmyslného udržování stavu vyvolaného pojistnou události.*“⁶⁴

Pro doplnění, zda v případě zinscenované dopravní nehody, kde pachatelé uvedli nepravdivé údaje o průběhu dopravní nehody, na jejímž základě byl uplatněn nárok na pojistné plnění, postupovat podle § 210 odst. 1 TZ nebo § 210 odst. 2 TZ, můžeme uvést rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 8. 2010, sp. zn. 7 To 285/2010 [č.

⁶² DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1242.

⁶³ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 675.

⁶⁴ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1243.

10/2013 Sb. rozh. tr.], jehož právní věta stanovuje následující: „*Úmyslné vyvolání pojistné události naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu podle § 210 odst. 2 TZ a je namístě posoudit jej jako pojistný podvod jen podle tohoto ustanovení, a nikoliv též podle § 210 odst. 1 TZ, a to i v případě, že byl při uplatnění nároku na pojistné plnění z úmyslně vyvolané pojistné události nepravdivě deklarován rozsah způsobených škod nebo hrubě zkresleny jiné údaje.*“⁶⁵

4.2.3. Subjekt

Naplnit znaky některé základní skutkové podstaty trestného činu pojistného podvodu podle § 210 TZ může kdokoli, tj. osoba fyzická i právnická. Kromě účastníků pojistné smlouvy (pojistník či pojistitel) může pojistný podvod spáchat pojištěný, ale také zcela odlišná osoba, jejímž motivem může být vidina zisku na základě dohody s pojištěným, apod.⁶⁶ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku uvádí, že díky formulaci ustanovení trestného činu pojistného podvodu lze postihnout i osoby, které se typicky dopouštějí této trestné činnosti, ale zároveň nejsou přímými účastníky pojistného vztahu, např. zmocněnci účastníku, osoby podílející se na likvidaci nebo uplatnění práva na pojistné nebo jiné obdobné plnění.⁶⁷

4.2.4. Subjektivní stránka

U obou základních skutkových podstat podle § 210 odst. 1 i 2 TZ je vyžadováno úmyslné zavinění. U pojistného podvodu podle odstavce druhého jedná pachatel *v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch*; jedná se o tzv. druhý úmysl. V odstavci druhém je tedy navíc požadován fakultativní znak subjektivní stránky trestného činu, a to pohnutka.⁶⁸

4.3. Dělení pojistných podvodů

Mimo pojištění můžeme dělit do různých kategorií i samotné pojistné podvody. V prvé řadě lze rozlišovat pojistné podvody interní a externí. Za interní pojistný podvod považujeme případy, kdy pachatelem trestného činu pojistného podvodu je zaměstnanec pojišťovny. Naopak u externího pojistného podvodu je pachatelem buď oprávněná osoba, pojistník (osoba, která uzavřela smlouvu), pojištěný (osoba, v jejíž prospěch je

⁶⁵ rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 8. 2010, sp. zn. 7 To 285/2010 [č. 10/2013 Sb. rozh. tr.].

⁶⁶ NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 6. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 194.

⁶⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.

⁶⁸ NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 6. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 194.

pojistná smlouva uzavřena) či osoba mimo pojistný vztah, jímž může být např. lékař, soudní znalec, policista, apod.⁶⁹

Dále lze rozlišovat pojistné podvody oportunistické a organizované. U oportunistického pojistného podvodu jde o případy, kdy opravdu vznikne škoda bez přičinění pachatele, ten se však snaží danou situaci využít ve svůj prospěch. Jako příklad lze uvést navyšování vzniklé škody či antedatování pojistné smlouvy na datum před zdravotním úrazem, aby úraz byl již krytý pojištěním (zde spolupracuje člověk na straně pojišťovny). Oproti oportunistickým pojistným podvodům jsou organizované pojistné podvody méně četné, ale jsou významné z hlediska finančních dopadů. Tyto podvody se vyznačují tím, že jsou dopředu naplánované/připravené, podílí se na nich větší počet lidí a pojištění bývá mnohdy uzavíráno již s úmyslem spáchat pojistný podvod. Příkladem může být plánované odcizení vozidla, fingování dopravní nehody za účelem získání pojistného plnění za předchozí poškození vozidla, které však nespadá pod dané pojištění či plánovaný požár společnosti s finančními problémy.⁷⁰

V neposlední řadě lze pojistné podvody dělit podle toho, zda k nim dochází při uzavírání pojistné smlouvy anebo až při uplatnění nároku na pojistné plnění.⁷¹

4.4. Vztah pojistného podvodu k jiným ustanovením

V případě, že pachatel úmyslným vyvoláním události, s níž je spojeno právo na plnění pojištění nebo jiného obdobného plnění, způsobí obecné nebezpečí, nedojde ke spáchání trestného činu pojistného podvodu podle § 210 odst. 2 TZ, ale daným jednáním naplní znaky trestného činu obecného ohrožení podle § 272 TZ. Jednočinný souběh těchto dvou trestných činů je tedy vyloučen.⁷²

Jednočinný souběh trestného činu pojistného podvodu podle § 210 odst. 2 TZ není vyloučen zejména s následujícími trestnými činy: těžké ublížení na zdraví podle § 145 TZ, ublížení na zdraví podle § 146 TZ, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 TZ, ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 148 TZ, krádež podle § 205 TZ, porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 TZ, poškození cizí věci podle § 228 TZ či zneužití vlastnictví podle § 229 TZ.⁷³

⁶⁹ HRADEC, Milan. *Pojistné podvody*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. s. 14-5.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž, s. 15.

⁷² DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1249.

⁷³ Tamtéž.

5. Trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 TZ

V současné době nejsou úvěry pro většinu společnosti ničím neobvyklým, ať již pro fungování domácností či např. pro podnikatelské účely, a proto není divu, že se s podvodným jednáním setkáváme i v této oblasti. Podíváme-li se pro zajímavost na statistická data ČNB, lze z nich zjistit, že ke dni 31. ledna 2017 celkové zadlužení domácností činí: na bydlení částku ve výši 1 063 195, 6 mil. Kč, na spotřebu částku ve výši 273 009,1 mil. Kč a na ostatní 154 809,8 mil. Kč.⁷⁴

5.1. Obecně k úvěru a jeho druhům

Úvěrem rozumíme dočasné poskytnutí peněžních prostředků za úroky; předmětem úvěru tedy mohou být pouze peněžní prostředky v jakékoliv měně. Úvěr lze poskytnout jak v hotovosti, tj. v bankovkách či mincích, tak bezhotovostním převodem peněžních prostředků.⁷⁵ Ministerstvo financí uvádí různá kritéria, na základě kterých lze úvěry dělit, a to např. podle délky trvání rozdělujeme úvěry na krátkodobé (splatnost do 1 roku), střednědobé (1-5 let) či dlouhodobé (nad 5 let); podle osoby věřitele rozlišujeme úvěry na bankovní a nebankovní; podle zajištění dělíme na úvěry nezajištěné nebo zajištěné (např. ručením, zástavním právem k nemovitosti či k jiné věci); podle osoby dlužníka klasifikujeme úvěry spotřebitelské a úvěry poskytované osobám, které nejsou spotřebiteli.⁷⁶

V souvislosti se spotřebitelskými úvěry je třeba uvést, že dnem 1. prosince 2016 nabyl účinnosti nový zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, který nahradil dřívější zákon č. 145/2010 Sb. Důvodem přijetí zcela nového právního předpisu místo pouhé novelizace předchozího zákona je hlavně vliv unijní legislativy, ve které je v posledních letech požadavek na ochranu slabší smluvní strany (zejména spotřebitele) stále více zdůrazňován. Za nosné myšlenky nového zákona o spotřebitelských úvěrech Karfíková a Vybíral považují kromě hlavní myšlenky ochrany spotřebitele například: zpřísnění požadavků na poskytovatele a zprostředkovatele spotřebitelských úvěrů; explicitní vymezení toho, kdo smí spotřebitelský úvěr poskytovat (nutné oprávnění od ČNB); zavedení přísných požadavků na tzv. nebankovní poskytovatele spotřebitelských

⁷⁴ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Hlavní produkty měnové a finanční statistiky: zadluženost domácností: celkové zadlužení domácnosti (v mil Kč)*. [online] https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AAD&p_od=201701&p_do=201701&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C [cit. 6. 3. 2017].

⁷⁵ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 699.

⁷⁶ MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Druhy úvěrů*. [online] 30. dubna 2014. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/uvery/druhy-uveru> [cit. 3. 3. 2017].

úvěrů a zavedení přísných požadavků na zjišťování tzv. úvěruschopnosti spotřebitele ze strany poskytovatele i zprostředkovatele spotřebitelského úvěru.⁷⁷ Nový zákon o spotřebitelském úvěru tak zavedl obecně zpřísněné podmínky pro působení poskytovatelů i zprostředkovatelů a bude otázkou, jak se tyto změny postupem času osvědčí v praxi.

5.2. Obligatorní znaky skutkové podstaty úvěrového podvodu

5.2.1. Objekt

Objektem u trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 TZ je zájem společnosti na ochraně cizího majetku. Stejně jako u trestného činu pojistného podvodu podle § 210 TZ je i tady trestněprávní ochrana, poskytovaná majetkovým právům a vztahům, vymezena úžeji, a nevztahuje se tak na ochranu cizího majetku jako celku jako u trestného činu podvodu podle § 209 TZ. Ustanovení § 211 TZ o trestném činu úvěrového podvodu poskytuje ochranu v rozsahu sjednávání úvěrových smluv a rovněž plnění jejich účelové určení.⁷⁸

5.2.2. Objektivní stránka

Ustanovení týkající se trestného činu úvěrového podvodu obsahuje v § 211 odst. 1 a § 211 odst. 2 TZ dvě samostatné základní skutkové podstaty, které se vztahují na jednání spojená se vznikem a existencí úvěrových vztahů. Objektivní stránka úvěrového podvodu podle § 211 TZ spočívá v tom, že pachatel 1) při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí; 2) bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.

K odst. 1

První základní skutková podstata uvedená v odstavci prvním § 211 TZ postihuje jednání pachatele, který při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí.

Sjednávání úvěrové smlouvy je definováno jako postup při uzavírání úvěrové smlouvy, a to včetně všech souvisejících jednání, která provází uzavírání úvěrové smlouvy. Za sjednávání úvěrové smlouvy ve smyslu § 211 odst. 1 TZ je proto třeba

⁷⁷ KARFÍKOVÁ, Marie; VYBÍRAL, Roman. Nový zákon o spotřebitelském úvěru ve vazbě na sektor pojišťovnictví. *Pojistné rozpravy: pojistně teoretický bulletin*. 2017, č. 34, s. 50-54. ISSN 0862-6162. [online] Dostupné z: <http://www.pojistnerozpravy.cz/aktualni-cislo> [cit. 3. 3. 2017].

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2103.

považovat i jednání, které samotnému uzavření úvěrové smlouvy předchází (např. vyplnění žádosti o úvěr).⁷⁹

Smlouvou o úvěru je podle ustanovení § 2395 OZ smlouva, kterou se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Smlouva o úvěru je konsenzuálního charakteru a k jejímu uzavření dochází ve smyslu § 1740 a násl. OZ nabytím účinnosti přijetí nabídky. Za úvěrujícího označujeme smluvní stranu, která poskytuje úvěr a za úvěrovaného smluvní stranu, která úvěr přijímá, přičemž smluvní stranou úvěrové smlouvy může být osoba právnická i fyzická. Označení smluvních stran jako úvěrující a úvěrovaný zavedl až občanský zákoník s účinností od roku 2014, dříve se strany smlouvy o úvěru označovaly pojmy věřitel a dlužník. Můžeme si všimnout, že v § 211 odst. 2 TZ označení věřitel pro osobu úvěrující však i po nabytí účinnosti občanského zákoníku zůstalo. Osobou poskytující úvěr, tedy úvěrujícím, může být jak podnikatel, tak i osoba, která podnikatelem není; to samé platí pro úvěrovaného. V případě, že poskytování úvěrů je předmětem podnikání úvěrujícího, je nutné, aby měl k poskytování úvěru potřebné oprávnění (oprávnění podle zvláštního zákona – např. banky a spořitelni a úvěrní družstva). Dále na obou stranách smlouvy o úvěru je možná pluralita smluvních stran. Příkladem plurality na straně úvěrovaných je situace, kdy smlouvu o úvěru uzavřou manželé. O pluralitu smluvních stran na straně úvěrujících se jedná hlavně v případech velkých úvěrů, které se poskytují obchodní korporaci, a pro banku je neúnosné nebo právními předpisy zakázané, aby daný úvěr poskytla sama. Z takových důvodů je úvěr poskytnut skupinou bank tzv. syndikátem, a poskytnutý úvěr označujeme jako syndikovaný úvěr. Poskytnutím úvěru se rozumí převedení příslušných peněžních prostředků z vlastnictví úvěrujícího do vlastnictví úvěrovaného, případně do vlastnictví třetí osoby, kterou určil úvěrovaný.⁸⁰

Čerpání úvěru ze strany úvěrovaného může proběhnout dvěma způsoby. Prvním způsobem je jednorázový výběr poskytnutých peněžních prostředků v hotovosti či prostřednictvím převodu na účet úvěrovaného. Druhým způsobem je naopak postupné

⁷⁹ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1256.

⁸⁰ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 693, 696, 698-700.

vybírání daných peněžních prostředků z úvěrového účtu, který k tomuto účelu úvěrující vytvořil.⁸¹

Definice nepravdivých údajů, hrubě zkreslených údajů a zamlčení podstatných údajů již byly zmíněny v kapitole pojednávající o trestném činu pojistného podvodu podle § 210 TZ. Dané vysvětlení platí obdobně i pro ustanovení trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 TZ. Za *nepravdivé údaje* považujeme takové údaje, jejichž obsah vůbec neodpovídá faktickému stavu, o kterém je sdělována informace. Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1421/2013 je třeba posuzovat nepravdivost údaje v době, kdy ho pachatel v rámci sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru použil s vědomím, že neodpovídá skutečnosti. Na učiněný závěr o dřívější nepravdivosti údaje poté nemá vliv, pokud až po sjednání úvěrové smlouvy nebo po zahájení čerpání úvěru se daný údaj dostane do souladu se skutečným stavem. Nejvyšší soud ve svém usnesení zároveň uvedl, že intenzitu nepravdivosti údaje je třeba hodnotit také podle toho, zda je daný údaj způsobilý významně ovlivnit rozhodnutí úvěrujícího takovým způsobem, že pokud by byl uvedený údaj pravdivý, úvěrující by úvěrovanému na jeho požádání peněžní prostředky neposkytl. Pro představu, co může být nepravdivým údajem lze uvést případ, kdy pachatel nepravdivě tvrdí, že jeho majetek nebyl postižen výkonem rozhodnutí/exekucí, a to i přesto, že v době sjednávání úvěrové smlouvy nebo po zahájení čerpání úvěru již své dluhy zaplatil, a existoval tak důvod pro zastavení výkonu rozhodnutí/exekuce. Aby zmíněné tvrzení byl pravdivý údaj, pachatel by musel sdělit, že ačkoli jsou proti němu vedena exekuční řízení, vymáhané dluhy byly v průběhu daných řízení splněny.⁸² V případě, že osoba uvede *hrubě zkreslené údaje*, uvede údaje, kterými mylně nebo neúplně informuje o podstatných a důležitých skutečnostech pro sjednání úvěrové smlouvy nebo pro čerpání úvěru. Konečně *zamlčení podstatných údajů* se při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru dopustí pachatel, pokud neuvede jakékoliv údaje, které jsou rozhodující/významné pro uzavření úvěrové smlouvy nebo poskytnutí peněžních prostředků na základě již uzavřené smlouvy o úvěru.⁸³

Trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 TZ patří mezi předčasně dokonané trestné činy. Trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 TZ je

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2109.

⁸² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1421/2013

⁸³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2109; VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k 1. 8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. s. 750-1, 757.

dokonán již tím, že pachatel uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, dojde-li k tomuto jednání v situaci, kterou lze podřadit pod „sjednávání úvěrové smlouvy“ nebo „čerpání úvěru“, tzn., že k jeho dokonání není třeba, aby úvěrová smlouva byla vůbec uzavřena, případně aby úvěr byl skutečně poskytnut. Pro trestní odpovědnost pachatele za trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 TZ tak není nutné, aby došlo k vzniku škody.⁸⁴ Jak již bylo zmíněno v kapitole čtvrté pojednávající o trestném činu pojistného podvodu u ustanovení úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 TZ (jež je formulováno jako předčasně dokonáný trestný čin a pro jehož dokonání není vyžadováno způsobení škody) je obzvláště nutné důkladně posoudit společenskou škodlivost činu podle zásady subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 TZ. V případě úvěrového podvodu jde zejména o situace, kdy úvěrovaný následně řádně plnil smluvní povinnosti spočívající hlavně v řádném a včasném splácení dluhu. Touto problematikou se na základě předchozí úpravy úvěrového podvodu zabýval i Ústavní soud, který v nálezu ze dne 7. 11. 2006, sp. zn. I ÚS 631/05 stanovil, že pokud v testu proporcionality má obstat trestní stíhání úvěrového podvodu, u něhož se v odstavci 1 nevyžaduje vznik škody, pak musí orgány činné v trestním řízení pečlivě zkoumat, zda uvedení nepravdivého údaje bylo objektivně vůbec způsobilé ohrozit zájem chráněný trestním zákonem. Zdrženlivost je pak podle Ústavního soudu na místě právě tam, kde měl následný úvěrový vztah standardní průběh, úvěr byl řádně splácen, a kde tak obavy vyjádřené v hrozbě trestněprávního postihu vůbec nenašly naplnění. „Rozhodne-li se zákonodárce chránit některý vybraný soukromoprávní vztah rasantními prostředky trestného práva, pak princip proporcionality velí, aby při aplikačním postupu bylo zvažováno, zda je nasazení trestněprávního prostředku nezbytné.“⁸⁵

K odst. 2

Základní skutková podstata úvěrového podvodu obsažená v § 211 odst. 2 TZ spočívá v jednání pachatele, který bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.

Použití prostředků získaných účelovým úvěrem na jiný než určený účel se týká účelově vázaných úvěrů, u kterých je stanoveno omezení spočívající v použití peněžních prostředků jen k určitému účelu. Takové omezení musí být výslovně

⁸⁴ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1255-6.

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2006, sp. zn. I ÚS 631/05

stanoveno ve smlouvě o úvěru (srov. § 2398 odst. 2 OZ). Použitím prostředků získaných účelovým úvěrem se rozumí situace, kdy dojde k vlastnímu spotřebování poskytnutých peněžních prostředků, poté co došlo k jejich vyčerpání, na jiný než smlouvou určený účel.⁸⁶ Stanovení účelu úvěru nepatří mezi podstatné náležitosti smlouvy o úvěru, a proto záleží na smluvních stranách, zda účel úvěru ve smlouvě sjednají či nikoliv, případně nakolik konkrétně daný účel vymezí. Pokud ve smlouvě o úvěru však účel úvěru není vymezen, může úvěrovaný poskytnuté peněžní prostředky použít na jakýkoli účel podle svého uvážení.⁸⁷ Aby byla osoba trestně odpovědná za použití prostředků získaných účelovým úvěrem na jiný než určený účel, je nezbytné, aby takto jednala bez souhlasu věřitele, tj. úvěrujícího, který jí může takové počínání schválit.

K dokonání trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 2 TZ je třeba, aby pachatel použil prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel *v nikoli malém rozsahu*. Jelikož jde o použití peněžních prostředků, jedná se pouze o finanční rozsah použitých prostředků, a proto se přiměřeně použije výkladové pravidlo obsažené v § 138 odst. 1 TZ, ze kterého dovodíme, že nikoli malým rozsahem je použití peněžních prostředků ve výši nejméně 25 000 Kč na jiný než určený účel.⁸⁸

Při posuzování, zda byly naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 2 TZ je podle usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 5. 2011, sp. zn. 7 To 116/2011 [č. 1/2013 Sb. rozh. tr.] rozhodující faktický stav, tzn., jak byly účelově vázané úvěrové prostředky fakticky použity, a nikoliv to, co je tvrzeno poskytovateli úvěru. V tomto případě obžalovaná předložila poskytovateli úvěru doklad o provedení stavebních prací fakturu od určité společnosti, přičemž později vyšlo najevo, že ve skutečnosti práce touto společností nebyla vyhotovena. Nicméně během hlavního líčení bylo zjištěno, že obžalovaná opravdu na svém rodinném domě provedla stavební práce svépomocí, což doložila zápisy ze svého deníku a účtenkami za koupi stavebního materiálu a bytového vybavení, přičemž celková částka výrazně překračovala výši poskytnutých úvěrových prostředků. Autentičnost daných dokumentů nebyla zpochybněna. Z tohoto důvodu bylo soudem dovozeno, že předmětné úvěrové prostředky byly fakticky použity v souladu se sjednaným účelem, byť se tak stalo jiným způsobem, než jaký byl sdělen poskytovateli

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2111.

⁸⁷ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 724.

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2111.

úvěru, a znaky skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 2 TZ tak nebyly naplněny.

5.2.3. Subjekt

Pachatelem trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 TZ může být kdokoli ať právnická či fyzická osoba, především kterýkoli z účastníků úvěrové smlouvy, tzn. úvěrující, úvěrovaný nebo fyzická osoba jednající za úvěrujícího či úvěrovaného. Pachatelem může být i jiná osoba, která se účastní sjednávání úvěrové smlouvy, byť i zprostředkovaně, a v souvislosti s tím uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Pachatelem trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 2 TZ může být rovněž kterákoli osoba (fyzická či právnická). V praxi jím bude zpravidla úvěrovaný, který použije peněžní prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.⁸⁹

5.2.4. Subjektivní stránka

V obou základních skutkových podstatách úvěrového podvodu podle § 211 TZ se jedná o úmyslné trestné činy; je třeba alespoň nepřímého úmyslu. Vzhledem k tomu, že v odstavci prvním citovaného ustanovení není k trestní odpovědnost zákonodárcem vyžadován vznik škody, nemusí k takové škodě směřovat ani úmysl pachatele. Proto podle § 211 odst. 1 TZ může být trestně odpovědný i pachatel řádně splácející úvěr, který mu však byl poskytnut na základě toho, že například zamlčel podstatné údaje. K trestní odpovědnosti pachatele za trestný čin podle § 211 odst. 2 TZ je třeba, aby jeho úmysl zahrnoval i nikoli malý rozsah použitých peněžních prostředků na jiný než určený účel bez souhlasu věřitele tzn. úvěrujícího. Stejně jako v odstavci prvním nezáleží na tom, že pachatel daný úvěr řádně splácí a že úvěrujícímu nevznikla žádná škoda, jelikož cílem ustanovení § 211 odst. 2 TZ je trestní postih pachatele, který ohrozí návratnost poskytnutého účelového úvěru.⁹⁰

5.3. Vztah úvěrového podvodu k jiným ustanovením

Jelikož ustanovení § 211 TZ výslovně uvádí jen úvěrové smlouvy, nelze jej aplikovat na podvodná jednání týkající se zápůjček podle § 2390 a násl. OZ či výpůjček

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 678.

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2110-2; ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 678.

podle § 2193 a násl. OZ, kde by se případně postupovalo podle ustanovení trestného činu podvodu podle § 209 TZ.

Co se týče jednočinného souběhu úvěrového podvodu s jinými trestnými činy, lze uvažovat o padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 TZ.

V případě, že nedojde k překažení trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 6 TZ, bude takové nepřekažení trestné jako trestný čin nepřekažení trestného činu podle § 367 TZ a nikoli jako úvěrový podvod.⁹¹

⁹¹ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš; RŮŽIČKA, Miroslav; SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I díl.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2015, s. 1266.

6. Trestný čin dotačního podvodu podle § 212 TZ

Zařazení skutkové podstaty dotačního podvodu do samostatného ustanovení § 212 TZ je v trestním zákoníku novinkou, jelikož v trestním zákoně z roku 1961 byl dotační podvod součástí skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b trestního zákona a vztahoval se pouze na subvence a dotace. Dotace a obdobné finanční prostředky uvedené v ustanovení § 212 TZ slouží k podpoře různých činností a projektů, které jsou ve veřejném zájmu např. vzdělání, výzkum, podpora zemědělství, atd. V souvislosti s tímto tématem stojí za zmínku systém CEDR neboli Centrální evidence dotací z rozpočtu, který zajišťuje sledování, evidenci, vyhodnocení a kontrolu dotací, návratných finančních výpomocí a obdobných transferů, které jsou poskytovány ze státního rozpočtu, prostředků EU a dalších finančních mechanismů. Za účelem zvýšení transparentnosti poskytování a využívání účelových výdajů ze státního rozpočtu byl veřejnosti nedávno zpřístupněn určitý okruh informací shromažďovaných v rámci systému CEDR.⁹²

6.1. Obligatorní znaky skutkové podstaty dotačního podvodu

6.1.1. Objekt

Ustanovení § 212 TZ o trestném činu dotačního podvodu chrání poskytování dotací, subvencí, návratných finančních výpomocí nebo příspěvků a jejich následné čerpání a rovněž i jejich účelové určení. Citované ustanovení tedy stejně jako tři výše zmíněné druhy podvodů poskytuje ochranu cizímu majetku, přičemž v tomto případě je ochrana poskytována cizímu majetku v oblasti dotací, subvencí, návratných finančních výpomocí nebo příspěvků.⁹³

6.1.2. Objektivní stránka

I trestný čin dotačního podvodu podle § 212 TZ obsahuje dvě základní skutkové podstaty. Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá tedy v tom, že pachatel 1) v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí; 2) použije, v nikoli malém rozsahu, prostředky získané účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel.

⁹² MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Finanční správa otevřela data o dotacích*. [online] 20. září 2016. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/financni-sprava-otevrela-data-o-dotacich-26142> [cit. 7. 3. 2017]; FINANČNÍ SPRÁVA. *Informace o IS CEDR*. [online] Dostupné z: <http://cedr.mfcr.cz/cedr3internetv419/CedrInfoISPages/CedrInfoPage.aspx> [cit. 7. 3. 2017].

⁹³ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k l. 8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. s. 761-2.

K odst. 1

První základní skutkovou podstatu trestného činu dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 TZ naplní osoba, která v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí.

Šámal uvádí definici *dotace* jako pravidelný příděl peněz, který je nejčastěji poskytován obcím, některým úřadům, ústavům, ale i fyzickým či právnickým osobám.⁹⁴ Podle Bakeše se dotacemi rozumí peněžní prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu, poskytnuté právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel.⁹⁵ Jsou-li peněžní prostředky přidělovány na konkrétní akci nebo předem stanovený okruh činností či potřeb, jedná se o účelové dotace, které jsou poskytovány na základě podmínek stanovených zásadami dotační politiky. V takovém případě nesmí být poskytnuté peněžní prostředky použity na nic jiného kromě poskytovatelem určených účelů. Takové účelové dotace podléhají ročnímu zúčtování se stáním rozpočtem republiky, přičemž nevyčerpané prostředky musí být vráceny. Neúčelové dotace pak mohou být těmi, kdo je obdrží, použity zcela podle jejich uvážení. Dotace lze rovněž dělit podle toho, zda požadují či nepožadují finanční spoluúčast příjemce dotace.⁹⁶

Subvence je obecně definována jako finanční podpora, která je poskytována z veřejných prostředků. Stejně jako dotace lze i subvence rozlišovat na účelové a neúčelové. Problematické je, že v našem právním řádu pojmy dotace a subvence určitým způsobem splývají. Z toho důvodu je třeba jejich rozlišení činit na základě konkrétní právní úpravy, která se dotace či subvence týká.⁹⁷

Návratnou finanční výpomocí se stejně jako dotací rozumí prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté bezúročně právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel, avšak s tím rozdílem, že jejich příjemce je povinen je vrátit do státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu.⁹⁸

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2121.

⁹⁵ BAKEŠ, Milan; KARFÍKOVÁ, Marie; KOTÁB, Petr et al. *Finanční právo*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 114.

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2121-2.

⁹⁷ Tamtéž, s. 2122.

⁹⁸ BAKEŠ, Milan; KARFÍKOVÁ, Marie; KOTÁB, Petr et al. *Finanční právo*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 114.

Příspěvkem se zpravidla rozumí jednorázová finanční pomoc z veřejných rozpočtů, která je zásadně účelově vázána. Dále existuje příspěvek na státní správu obcím, stanovený v příloze zákona o státním rozpočtu na příslušný rok, který obdrží každá obec na základě počtu obyvatel a za výkon zajišťovaných úkolů. Příspěvek na státní správu obcím je však podle Šámala třeba považovat za určitou formu dotace.⁹⁹

Aby daná osoba mohla dotaci, subvenci nebo návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek obdržet, je třeba podání žádosti. V případě vyhovění žádosti je vydáno rozhodnutí o jejich poskytnutí, které obsahuje jejich příjemce, účel, na který se dotace, subvence nebo návratná finanční výpomoc nebo příspěvek poskytují, a rovněž podmínky jejich použití.

Význam pojmů nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo zamlčení podstatných údajů byl již vysvětlen v předchozích kapitolách. Pro trestný čin dotačního podle § 212 TZ použijeme dané vysvětlení obdobně. Za *nepravdivé údaje* považujeme takové údaje, jejichž obsah vůbec neodpovídá faktickému stavu, o kterém je sdělována informace v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku. V případě, že osoba uvede *hrubě zkreslené údaje*, uvede údaje, kterými mylně nebo neúplně informuje o podstatných a důležitých skutečnostech pro poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku. *Zamlčení podstatných údajů* se dopustí pachatel, pokud v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku neuvede jakékoliv údaje, které jsou rozhodující/významné pro jejich poskytnutí. Jde tedy o takové údaje, které by vedly, pokud by byly poskytovateli známy, k tomu, že dotace, subvence nebo návratná finanční výpomoc nebo příspěvek by nebyly poskytnuty vůbec, případně by byly poskytnuty za výrazně méně výhodných podmínek pro žadatele.¹⁰⁰

Pro doplnění, jakou podobu může v praxi mít uvedení hrubě zkreslených údajů či zamlčení podstatných údajů v žádosti o dotaci, stojí za zmínku případ, který řešil Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 10. 8. 2016, sp. zn. 8 Tdo 858/2016, kdy pachatel podal na Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky žádost o poskytnutí dotace ve výši 4 400 000 Kč na opravu nemovitosti v rámci programu „Podpora výstavby podporovaných bytů v roce 2012“. Jednou ze stanovených podmínek pro poskytnutí dotace bylo, že se pozemek, na němž se nemovitost nachází, nesmí nacházet

⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2121-2.

¹⁰⁰ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k l. 8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. s. 764.

v záplavovém území. Pachatel proto jako přílohu žádosti o dotaci doložil výřez plánu záplavového území z mapového portálu města Ústí nad Labem – záplavové území, potvrzeným odborem životního prostředí Magistrátu města Ústí nad Labem. Avšak na daném plánu pachatel šipkou vyznačil polohu jeho nemovitosti tak, aby nacházela mimo záplavové území, i když tomu tak ve skutečnosti nebylo. Nejvyšší soud se ztotožnil se závěrem nižších soudů, že pachatel se svým jednáním dopustil zločinu dotačního podvodu dle § 212 odst. 1, 5 písm. c) TZ a to takovým způsobem, že v žádosti o poskytnutí dotace uvedl hrubě zkreslený údaj a rovněž podstatný údaj zamlčel a způsobil takovým činem značnou škodu. Hrubě zkreslený údaj byl spatřován v šipce označující nemovitost v rozporu s realitou, tzn. mimo záplavové území, zakreslenou v plánu záplavového území. Zamlčení podstatného údaje bylo shledáno v tom, že ačkoli pachatel věděl, že se jeho nemovitost nachází v záplavovém území (jeho vědomost dokázána během řízení), tuto skutečnost v žádosti o poskytnutí dotace zamlčel.

Obecně není na dotaci, subvenci nebo návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek právní nárok, nestanoví-li zvláštní předpis jinak. Dané peněžní prostředky může ze státního rozpočtu poskytnout pouze ústřední orgán státní správy, Akademie věd ČR, Grantová agentura ČR nebo ten koho určí zvláštní zákon; zákon takovou osobu označuje jako poskytovatele.¹⁰¹

Pro trestní odpovědnost pachatele podle § 212 odst. 1 TZ není nutné, aby pachatel svým jednáním skutečně dosáhl poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku. Vyláká-li však pachatel dotačním podvodem takové plnění, může se jednat v závislosti na jeho výši o způsobení škody, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby ve smyslu § 212 odst. 4, odst. 5 písm. c) nebo odst. 6 písm. a) TZ.¹⁰²

K odst. 2

Druhá základní skutková podstata trestného činu dotačního podvodu podle § 212 odst. 2 TZ postihuje případy, kdy pachatel použije, v nikoli malém rozsahu, prostředky získané účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel.

¹⁰¹ NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 6. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 198-9.

¹⁰² VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k l. 8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. s. 762.

Zmínku o tom, že dotace, subvence nebo návratná finanční výpomoc nebo příspěvek mohou být účelové či neúčelové, obsahuje již výklad k § 212 odst. 1 TZ v předchozích odstavcích. Použitím takto získaných prostředků se rozumí jejich vlastní spotřeba poté, co byly příjemci poskytnuty, a to na jiný než určený účel. V případě, že se nejedná o účelovou dotaci, subvenci nebo návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek, příjemce může získané prostředky v zásadě použít, v souladu s příslušnými předpisy, na jakýkoli účel v jeho oblasti činnosti.¹⁰³

Aby se jednalo o trestný čin dotačního podvodu podle § 212 odst. 2 TZ, musí být prostředky získané účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem použity na jiný než určený účel v *nikoli malém rozsahu*. Vzhledem k tomu, že se jedná o použití peněžních prostředků, rozumí se nikoli malým rozsahem rozsah finanční, a proto k určení jeho výše postupujeme podle výkladového pravidla v § 138 odst. 1 TZ. Na základě takového postupu dojdeme k tomu, že nikoli malým rozsahem je použití peněžních prostředků ve výši nejméně 25 000 Kč na jiný než určený účel. Je třeba si všimnout, že nikoli malý rozsah se nevztahuje na způsobení škody, ke které k naplnění této skutkové podstaty vůbec nemusí dojít.¹⁰⁴

Tuto část lze zakončit rozhodnutím Vrchního soudu, který ve svém rozsudku ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 4 To 3/2016 [č. 9/2016 Sb. rozh. tr.] stanovil, že pokud pachatel v žádosti o poskytnutí dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí v úmyslu použít dotaci na jiný než určený účel, dopouští se pouze trestného činu dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 TZ, a nikoli trestného činu dotačního podvodu podle § 212 odst. 2 TZ. To platí nehledě na to, zda poté danou dotaci skutečně použije na jiný než určený účel, jelikož uvedením nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčením podstatných údajů je podle Vrchního soudu v Praze trestný čin dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 TZ již dokonán. Uskutečnění úmyslu použít dotaci na jiný než určený účel by poté bylo pouhým dokončením tohoto trestného činu.

6.1.3. Subjekt

Kterákoli fyzická nebo právnická osoba může být trestně odpovědná za spáchání trestného činu dotačního podvodu podle § 212 TZ. Podíváme-li se konkrétně na § 212 odst. 1 TZ, bude se hlavně jednat o žadatele o dotaci, subvenci nebo návratnou finanční

¹⁰³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2124.

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2125; VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k 1. 8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. s. 764.

výpomoc nebo příspěvek. V případě odstavce druhého v ustanovení § 212 TZ u účelové dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku bude pachatelem zpravidla jejich příjemce.¹⁰⁵

6.1.4. Subjektivní stránka

Trestný čin dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 i odst. 2 TZ je úmyslným trestným činem. Vzhledem ke skutečnosti, že k trestní odpovědnosti podle § 212 odst. 1 TZ není třeba vznik škody (majetkové či nemajetkové), nemusí ani úmysl pachatele ke způsobení škody směřovat. Proto podle prvního odstavce citovaného ustanovení bude trestně odpovědný i takový pachatel, který např. uvedením hrubě zkreslených údajů v žádosti získá dotaci, subvenci či návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek, který použije na stanovený účel a dané počínání bude společensky prospěšné.¹⁰⁶ U skutkové podstaty podle § 212 odst. 2 TZ je třeba, aby úmysl pachatele zahrnoval i nikoli malý rozsah použitých peněžních prostředků na jiný než určený účel.¹⁰⁷ Dotační podvod v alternativách podle obou odstavců v § 212 TZ je spáchán i tehdy, pokud by byla poskytnutá dotace, subvence nebo návratná finanční výpomoc nebo příspěvek později vrácen/a.¹⁰⁸

6.2. Zánik trestní odpovědnosti účinnou lítostí

V Poslanecké sněmovně je zatím v rámci organizačního výboru projednáván sněmovní tisk č. 323/0 (PSP předložen 17. 9. 2014) obsahující návrh na novelizaci trestního zákoníku, kterou by do ustanovení § 33 TZ o účinné lítosti byly zařazeny trestné činy dotačního podvodu podle § 212 TZ a poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 TZ.¹⁰⁹ Je otázkou, proč je navrhováno zařadit do § 33 TZ pouze trestný čin dotačního podvodu a nikoli i trestný čin podvodu, pojistného podvodu či úvěrového podvodu, když po obsahové stránce jsou si podobné.

Účinnou lítostí trestní odpovědnost pachatele zanikne, pokud pachatel dobrovolně zamezí škodlivému následku trestného činu nebo jej napraví nebo o trestném činu učiní oznámení v době, kdy škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno (srov. § 33 TZ). Podle důvodové zprávy by tato novela trestního

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GRÍVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014s. 680.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 2124.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 2125.

¹⁰⁸ NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 6. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 199.

¹⁰⁹ PSP ČR. *Sněmovní tisk 323/0, část č. 1/4: Novela z. – trestní zákoník* [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=323&CT1=0> [cit. 1. 3. 2017].

zákoníku v případě trestného činu dotačního podvodu poskytla pachateli možnost vyhnout se trestnímu stíhání, jestliže by splnil podmínky stanovené v § 33 TZ (především uhrazení způsobené škody) ještě před tím, než by proti němu bylo zahájeno trestní stíhání. Změnou zákona by podle důvodové zprávy bylo umožněno opravovat chyby učiněné během dotačního řízení nebo zjištěné v procesu následné kontroly, a tím by se tak dalo vyhnout současné praxi, kdy orgány činné v trestním řízení mnohdy takové opravy automaticky považují za přiznání viny z trestněprávního hlediska. Nová úprava by mohla sloužit jako motivace pro příjemce finanční prostředků, aby např. nahlásil administrativní chybu nebo případně vrátil neoprávněně čerpané dotace (byť i v „zanedbatelné“ částce oproti celkové částce), aniž by se musel obávat možnosti zahájení trestního stíhání.¹¹⁰ Na druhé straně je tu podle mého názoru značné riziko zneužívání takového řešení, kdy by každá nesrovnalost, která by byla odhalena, byla příjemcem finančních prostředků označena pouze za administrativní chybu ve snaze vyhnout se trestnímu stíhání.

6.3. Vztah dotačního podvodu k jiným ustanovením

Jednočinný souběh trestného činu dotačního podvodu podle § 212 TZ s trestným činem poškození finančních zájmu Evropských společenství podle § 260 TZ je možný v případě, kdy jako důsledek jednání pachatele je dotčen jak majetek Evropských společenství, tak i majetek jiného poskytovatele finančních prostředků z veřejných zdrojů České republiky. Pod souhrnné označení finanční zájmy Evropských společenství řadíme výdaje pocházející nejenom z rozpočtů Evropských společenství, ale dále i výdaje, které jsou spravovány přímo nebo na základě pravomoci delegované Evropským společenstvím a jejich orgány nebo institucemi. *„K poškození finančních zájmů Evropských společenství může dojít například podvodným vylákáním dotací či subvencí poskytovaných z rozpočtů Evropských společenství prostřednictvím grantů, jejich úmyslným užitím v rozporu se stanoveným účelem nebo korupčním jednáním osob pověřených jejich správou, a to i tehdy, kdy vlastníky těchto prostředků nebo předmětů za ně pořízených se staly již jiné subjekty.“*¹¹¹

¹¹⁰ PSP ČR. Důvodová zpráva k sněmovnímu tisku 323/0, část č. 1/4: novela z. – trestní zákoník [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=323&CT1=0> [cit. 1. 3. 2017].

¹¹¹ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ ČR. Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k otázce jednočinného souběhu trestného činu poškození finančních zájmů Evropských společenství podle § 260 trestního zákoníku s trestným činem dotačního podvodu podle § 212 trestního zákoníku a jednočinného souběhu trestného činu poškození finančních zájmů Evropských společenství podle § 260 trestního zákoníku s trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 trestního zákoníku ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. 1 SL 770/2010 [č. 3/2011 Sb. výkl. stanovisek NSZ].

Vztahem trestného činu dotačního podvodu a trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie se rovněž zabýval Vrchní soud v Praze, který ve svém rozsudku ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 4 To 3/2016 [č. 9/2016 Sb. rozh. tr.] vyslovil názor, že trestný čin poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 TZ není v poměru speciality k trestnému činu dotačního podvodu v podle § 212 TZ, a tudíž jednočinný souběh těchto trestných činů není vyloučen. „*Poměr speciality, který by jednočinný souběh vylučoval, předpokládá, že obě předmětná ustanovení jsou určena k ochraně týchž zájmů, přičemž jedním z nich (ustanovením speciálním) má být zvláště postihnout určitý druh útoků proti témuž individuálnímu objektu, aby byla vystižena zvláštní povaha a stupeň závažnosti takových útoků. V tomto případě je ale jednak sporné, zda jde u obou trestných činů o týž individuální objekt, tj. zda nejsou finanční zájmy EU svou povahou vyčleněny do samostatného individuálního objektu.*“¹¹² Vzájemný poměr výše uvedených ustanovení vyvolá v praxi stále určité nejasnosti, a proto lze doufat, že tento právní názor Vrchního soudu přispěje ohledně této otázky ke sjednocení judikatury.

[online] Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_hmot/2011/3_2011.pdf [cit. 10. 8. 2016].

¹¹² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 4 To 3/2016 [č. 9/2016 Sb. rozh. tr.].

7. Vývojová stadia podvodů

Podle § 20 odst. 1 TZ je jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu (zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu) přípravou jen pokud to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a rovněž nedošlo-li k pokusu ani dokonání zvlášť závažného zločinu. Zvlášť závažný zločin je podle § 14 odst. 2 TZ pouze takový úmyslný trestný čin, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Zákonodárce v § 209 odst. 6, § 210 odst. 7, § 211 odst. 7 a § 212 odst. 7 TZ zakotvil trestnost přípravy. Vzhledem k tomu, že příprava je trestná jen u zvlášť závažných zločinů, tak v případě trestných činů podle § 209 - 212 TZ je možný její postih jen tehdy, je-li naplněna některá z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby zvlášť závažného zločinu podvodu podle § 209 odst. 5 TZ, pojistného podvodu podle § 210 odst. 6 TZ, úvěrového podvodu podle § 211 odst. 6 TZ a dotační podvodu podle § 212 odst. 6 TZ.

Trestný čin podvodu podle § 209 TZ je dokonán obohacením pachatele. Jako pokus tohoto trestného činu lze považovat jednak jednání, kterým pachatel po uvedení jiného v omyl nedokonal obohacení, ale rovněž i jednání, kterým se pachatel teprve pokusil někoho jiného uvést v omyl.¹¹³

Jako pokus trestného činu pojistného podvodu podle § 21 odst. 1, § 210 odst. 2 TZ bude posouzeno jednání pachatele, který svým jednáním ve smyslu § 210 odst. 2 TZ bezprostředně směřoval ke způsobení škody nikoli nepatrné, avšak k takové škodě na cizím majetku nedošlo, jelikož bylo například jeho jednání odhaleno, a pojistné plnění tak nebylo vyplaceno.¹¹⁴

Otázce, jaké jednání je pouze přípravou k trestnému činu a co už je pokusem k trestnému činu pojistného podvodu podle § 210 odst. 2 TZ, se věnoval Nejvyšší soud v usnesení ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 76/2011. Pachatel v daném případě v úmyslu vyvolat pojistnou událost zinscenoval vloupání do jím vlastněného pojištěného rekreačního střediska, z něhož byly odcizeny věci, a které bylo zároveň

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 671.

¹¹⁴ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 1243; ŠÁMAL, Pavel. K úpravě pojistného podvodu v novém trestním zákoníku. *Pojistné rozpravy: pojistně teoretický bulletin*. 2009, č. 25, s. 14.

poškozeno. Tato událost byla nahlášena orgánům Policie České republiky se záměrem, aby ji poté pachatel mohl rovněž oznámit pojišťovně jako událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění. Ke způsobení škodlivého následku spočívajícího v poskytnutí pojistného plnění pojistitelem nedošlo, jelikož pachatel upustil od nahlášení události pojišťovně (ne však dobrovolně), ale pouze z obavy, že orgány Policie ČR měly podezření, zda k vloupání do objektu došlo za nahlášených okolností. Nejvyšší soud rozhodl, že šlo o pokus trestného činu pojistného podvodu podle § 21 odst. 1 k § 210 odst. 2 TZ a nikoli jen o přípravné jednání ve smyslu § 20 odst. 1 TZ, jelikož pachatel už začal naplňovat zákonné znaky trestného činu pojistného podvodu, tzn. pachatel v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch již vyvolal nebo předstíral událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění, které by způsobilo pojišťovně alespoň škodu nikoli nepatrnou.

O pokusu trestného činu úvěrového podvodu podle § 21 odst. 1 TZ lze mluvit pouze v souvislosti s druhou základní skutkovou podstatou podle § 211 odst. 2 TZ, jelikož v základní skutkové podstatě podle § 211 odst. 1 TZ je kriminalizováno jednání, které by jinak mělo charakter přípravy či pokusu. O pokus úvěrového podvodu tak půjde, pokud pachatelovo jednání bezprostředně směřovalo k použití prostředků získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel bez souhlasu věřitele v nikoli malém rozsahu, avšak nakonec k takovému použití prostředků nedošlo (§ 21 odst. 1, § 211 odst. 2 TZ). Pro pokus dotačního podvodu platí stejné pravidlo, a proto může být pachatel potrestán za pokus trestného činu dotačního podvodu podle § 21 odst. 1, § 212 odst. 2 TZ pokud jeho jednání bezprostředně směřovalo k použití prostředků získaných účelovou dotací, subvencí, nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel v nikoli malém rozsahu, ale k takovému jednání v závěru nedošlo.

8. Trestní postih podvodů

Za spáchání trestného činu podvodu nebo pojistného podvodu lze podle ustanovení § 209 odst. 1 TZ a § 210 odst. 1 či odst. 2 TZ pachateli uložit trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Stejný výčet trestů kromě trestu propadnutí věci je uveden i v obou základních skutkových podstatách trestných činů úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 a odst. 2 TZ a dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 a odst. 2 TZ. V případě, že pachatel jednáním popsáním v některé ze základních skutkových podstat zmíněných trestných činů způsobí větší škodu, tj. škodu ve výši nejméně 50 000 Kč, stanoví trestní zákoník v § 209 odst. 3, § 210 odst. 4, § 211 odst. 4, § 212 odst. 4 mimo trest odnětí svobody v rozmezí jednoho roku až pět let také možnost uložení peněžitého trestu. V ostatních nezmíněných odstavcích § 209 – 212 TZ je stanoven pouze trest odnětí svobody v různých rozmezích, přičemž nejvyšší stanovené rozmezí je pět až deset let podle § 209 odst. 5, § 210 odst. 6, § 211 odst. 6 a § 212 odst. 6 TZ.

Kromě trestů uvedených u příslušných ustanovení ve zvláštní části trestního zákoníku však nesmíme opomenout i tresty, které lze uložit podle obecné části. Podle § 53 odst. 2 TZ lze domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění a zákaz pobytu uložit samostatně, i když trestní zákon na některý trestný čin takový trest nestanoví. Jako nejvíce relevantní tresty, které mohou být uloženy za trestné činy podle § 209 – 212 TZ, se jeví domácí vězení, obecně prospěšné práce či peněžitý trest. Je však třeba zdůraznit, že domácí vězení (§ 60 a násl. TZ) a obecně prospěšné práce (§ 62 a násl. TZ) mohou být uloženy pouze za podmínky, že soud odsuzuje pachatele za přečin, proto je třeba v první řadě posoudit, zda je trestný čin podle daného ustanovení přečinem či zločinem. U peněžitého trestu je v § 67 odst. 1 TZ stanoveno omezení, že jej lze uložit, pokud pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch. Případně lze peněžitý trest podle § 67 odst. 2 písm. b) TZ uložit za přečin, pokud soud zároveň vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele současně neukládá nepodmíněný trest odnětí svobody.

Na základě procházení případů, které se dostaly až k Nejvyššímu soudu, jsem nabyla dojmu, že v méně závažných případech podvodů soudy ukládají pouze trest odnětí svobody, přičemž jeho výkon je ve většině případů podmíněně odložen, a to i přesto, že trestní zákoník nabízí výše zmíněné alternativní tresty, které mohou být pachatelům uloženy za spáchání přečinů. Samozřejmě je možné, že pokud je pachateli

uložen některý z alternativních trestů, pachatel takový trest přijme a dále nepodává odvolání či dovolání, čímž by mohl být pohled na ukládání trestů zkreslený. Avšak i statistiky Ministerstva spravedlnosti z minulých let hovoří ve prospěch mého názoru.

Například v roce 2016 bylo za spáchané podvody podle § 209 TZ uloženo:¹¹⁵ odnětí svobody nepodmíněně (443 případů), odnětí svobody podmíněně odložené (2401 případů), domácí vězení (2 případy), obecně prospěšné práce (184 případů), peněžitý trest (26 případů) a vyhoštění (9 případů). Ukládání trestů za podvod podle § 209 TZ v roce 2015 bylo velmi podobné roku 2016: odnětí svobody nepodmíněně (361 případů), odnětí svobody podmíněně odložené (2496 případů), obecně prospěšné práce (143 případů), peněžitý trest (21 případů) a vyhoštění (3 případy).¹¹⁶

¹¹⁵ Pozn. Kompletní přehled o uložených trestech za trestné činy podle § 209 – 212 TZ v letech 2014 – 2016 uveden v příloze č. 1.

¹¹⁶ Data zpracovaná ze statistických listů, kompletní přehledy a sumáře z let 2010 - 2016. [online]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html> [cit. 27. 2. 2017].

9. Trestní odpovědnost právnických osob

Stanovení trestní odpovědnosti právnických osob není v trestním řádu České republiky úplnou novinkou, jelikož zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim je v účinnosti již od 1. ledna 2012. Česká republika tak splnila své závazky vyplývající z mezinárodních úmluv [mimo právních předpisů EU např. Trestněprávní úmluva o korupci (Sdělení MZV č. 70/2002 Sb. m. s., ve znění sdělení MZV č. 43/2009 Sb. m. s.)].

Pro trestní odpovědnost právnické osoby je třeba, aby se jednalo o trestný čin uvedený v trestním zákoníku (§ 7 TOPO). Trestný čin musí být spáchaný v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti a musí být spáchán osobou, jejíž jednání se právnické osobě přičítá (§ 8 TOPO).¹¹⁷ Právnická osoba se může trestní odpovědnosti zprostit, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu zabránila (§ 8 odst. 5 TOPO). Kromě této možnosti existuje ještě zvláštní způsob, kterým se může právnická osoba zprostit odpovědnosti za trestný čin, má-li jí být přičítán trestný čin spáchaný jejím zaměstnancem. „Z ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) vyplývá, že právnická osoba se může vyvinut z trestní odpovědnosti za trestný čin spáchaný jejím zaměstnancem, jestliže bude v rámci trestního řízení prokázáno, že tato právnická osoba, resp. její orgány provedly taková opatření, která jí ukládají právní předpisy nebo která lze od ní spravedlivě požadovat.“¹¹⁸ Jde o opatření, která jsou ukládána např. zákony o bezpečnosti práce, hygienickými zákony či zákony o ochraně životního prostředí.

V původním výběru trestných činů stanovených pozitivním výčtem v ustanovení § 7 TOPO, za které může být právnická osoba odpovědná, byly uvedeny i trestné činy podvodu (§ 209 TZ), pojistného podvodu (§ 210 TZ), úvěrového podvodu (§ 211 TZ.) a dotačního podvodu (§ 212 TZ). Pozitivní výčet trestných činů byl novelou účinnou od 1. prosince 2016 změněn na výčet negativní a nyní jsou tak v § 7 TOPO uvedeny pouze trestné činy, které právnická osoba spáchat nemůže např. trestný čin účasti na sebevraždě (§ 144 TZ), vlastizrady (§309 TZ) či vzpoury vězňů (§ 344 TZ). Možnost trestního stíhání právnické osoby za trestné činy uvedené v § 209 – 212 TZ však zůstala touto novelou nedotčena, a to nejenom z důvodu, že novelou došlo k značnému

¹¹⁷ BOHUSLAV, Lukáš. *Aktuální otázky trestní odpovědnosti právnických osob – I.* [online]. 11. ledna 2016. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aktualni-otazky-trestni-odpovednosti-pravnicky-osob-i> [cit. 21. 2. 2017].

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel; DĚDIČ, Jan; GRIVNA, Tomáš et al. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář.* Praha: C. H. Beck, 2012. s. 210.

rozšíření rozsahu kriminalizace právnických osob, ale hlavně proto, že tyto trestné činy jsou právnickými osobami obecně páchaný.

Podle statistik Ministerstva spravedlnosti týkajících se trestné činnosti právnických osob za poslední 3 roky bylo v roce 2014 z celkového počtu 36 odsouzených trestných činů odsouzeno 6 případů podvodu (§ 209 TZ) a 3 případy úvěrového podvodu (§ 211 TZ). V roce 2015 se celkový počet odsouzených trestných činů zdvojnásobil na 72 trestných činů a z toho 22 případů činil podvod (§ 209 TZ) a 4 případy úvěrový podvod (§ 211 TZ). Rostoucí tendence celkového počtu odsouzených trestných činů trvala i v roce 2016, kdy z celkového počtu 93 trestných činů bylo odsouzeno 28 případů podvodu (§ 209 TZ), 3 případy úvěrového podvodu (§ 211 TZ) a 2 případy dotačního podvodu (§ 212 TZ). Za zmíněné trestné činy byl nejčastěji uložen peněžitý trest, zákaz činnosti, uveřejnění rozsudku a rovněž se objevilo i pár případů, kdy právnická osoba musela být zrušena.

Pro příklad, jak snadno může právnická osoba spáchat trestný čin úvěrového podvodu, zmiňuje Bohuslav případ, kdy jednatel společnosti vydal svému zaměstnanci fiktivní potvrzení o příjmu, s nímž šel zaměstnanec do banky za účelem získání úvěru. Společnost byla odsouzena k peněžitému trestu ve výši kolem 20 000 Kč.¹¹⁹

Je zřejmé, že zahrnutí podvodů podle § 209 – 212 TZ do původního pozitivního výčtu v § 7 TOPO bylo správným rozhodnutím. Ačkoli je trestní odpovědnost právnických osob stále ještě na počátku své existence, lze si všimnout celkově vzrůstajícího počtu odsouzených podvodů podle § 209 – 212 TZ. Sdílím Bohuslavův názor uvedený v jeho příspěvku *Aktuální otázky trestní odpovědnosti právnických osob II.*, že je patrné, že některé soudy se s trestní odpovědností právnických osob naučily pracovat, stejně tak i státní zástupci a policejní orgány.¹²⁰ Jistě lze počítat s tím, že odhalování trestné činnosti a počet odsouzených právnických osob za trestné činy bude v budoucnu nadále stoupat, pokud bude ze strany orgánů činných v trestním řízení vyvíjena náležitá aktivita.

¹¹⁹ BOHUSLAV, Lukáš. *Aktuální otázky trestní odpovědnosti právnických osob – I.* [online]. 11. ledna 2016. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aktualni-otazky-trestni-odpovednosti-pravnicky-osob-i> [cit. 21. 2. 2017].

¹²⁰ BOHUSLAV, Lukáš. *Aktuální otázky trestní odpovědnosti právnických osob – II.* [online]. 12. ledna 2016. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aktualni-otazky-trestni-odpovednosti-pravnicky-osob-i> [cit. 21. 2. 2017].

10. Podvody ze statistického hlediska

Na základě statistických dat pravidelně poskytovaných a zveřejňovaných Ministerstvem spravedlnosti lze poukázat na skutečnost, že podvody jsou v současné době páčány opravdu hojně a že je třeba se těmto trestným činům věnovat a snažit se nacházet stále lepší a účinnější způsoby, jak je odhalovat a pokud možno, jak jim nejlépe předcházet. I přes to, že trestní zákoník je účinný již od 1. ledna 2010, soudy stále řeší případy, které se staly ještě za účinnosti trestního zákona z roku 1961. Proto pokud se například díváme na celkový počet odsouzených trestných činů v ČR (týkajících se fyzických osob) za určitý kalendářní rok, je třeba mít na paměti, že takové číslo obsahuje i trestné činy spáchané za účinnosti trestního zákona. Celkový počet trestných činů v ČR, za které byly fyzické osoby pravomocně odsouzeny, za rok 2016 dosáhl čísla 79 358 a z toho bylo odsouzeno 6311 případů podvodů (číslo zahrnuje trestné činy podle § 209-212 TZ a § 250-250b trestního zákona). Tyto odsouzené podvody tak činí 7,95% z celkového počtu odsouzených trestných činů za rok 2016, což dokazuje výše zmíněnou potřebu věnování pozornosti těmto trestným činům.¹²¹

Na základě statistických dat týkajících se odsouzených podvodů podle jednotlivých paragrafů během let 2010 až 2016, si lze všimnout, že počet trestných činů podle § 209 – 212 TZ se v průběhu let víceméně zvyšuje a počet odsouzených trestných činů podle § 250, 250a a 250b trestního zákona se v průběhu let naopak snižuje.¹²² Takový průběh je samozřejmě logický, jelikož účinnost trestního zákoníku s sebou přinesla i stanovení hranice, kdy statistická data týkající se kriminality začínají „od nuly“. Zároveň je evidentní, že ačkoli od roku 2010 došlo k velkému úbytku podvodů podle § 250, 250a a 250b trestního zákona, kdy značná část podvodů byla již vyřešena a odsouzena, stále bude několik let trvat než tyto případy „doběhnou“.

Co se týče četnosti páčání určitého druhu podvodu a jeho následného odsouzení zcela jasně během minulých let dominují trestný čin obecného podvodu podle § 209 TZ a úvěrového podvodu podle § 211 TZ. Například v roce 2016 bylo odsouzeno 3428 případů obecného podvodu (§ 209 TZ) a 2414 případů úvěrového podvodu (§ 211 TZ). Oproti tomu bylo v roce 2016 odsouzeno 231 případů pojistného podvodu (§ 210 TZ) a 30 případů dotačního podvodu (§ 212 TZ).

¹²¹ Data zpracovaná ze statistických listů, kompletní přehledy a sumáře z let 2010 - 2016. [online]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html> [cit. 27. 2. 2017].

¹²² Pozn. Pro lepší grafické znázornění grafy zahrnující tytéž údaje uvedené v Příloze č. 2 a 3

Tabulka znázorňující počet odsouzených trestných činů v letech 2010 - 2016

Trestné činy	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
podvod § 209 TZ	673	1811	2543	3619	3551	3334	3428
pojistný podvod § 210 TZ	14	49	81	143	178	196	231
úvěrový podvod § 211 TZ	380	616	1048	2620	2647	2749	2414
dotační podvod § 212 TZ	1	8	17	22	34	24	30
podvod § 250 trestního zákona	2529	1452	730	541	226	144	91
pojistný podvod § 250a trestního zákona	173	182	183	76	70	32	52
úvěrový podvod § 250b trestního zákona	2734	1522	867	557	300	152	65

Pro zajímavost lze zmínit i statistiku týkající se samotných pachatelů podvodů. Osoby pravomocně odsouzené za trestné činy podvodu, pojistného podvodu a úvěrového podvodu podle trestního zákoníku v letech 2010 – 2016 spadají nejčastěji do věkových kategorií 30 – 39 let a 40 – 49 let. Věk pachatelů odsouzených za trestný čin dotačního podvodu se ve většině případů pohybuje v rozmezí 40 let a výš. I přes to, že v letech 2010 – 2016 muži jako pachatelé trestných činů podle § 209 – 212 TZ převažují, ženy zaujímají v průměru 30 – 40 % případů, kdy byly odsouzeny jako pachatelé trestných činů podvodu, úvěrového podvodu a dotačního podvodu. V případě trestného činu pojistného podvodu je zastoupení odsouzených žen nižší a v průměru se pohybuje okolo 20 - 30 %.¹²³

Při zkoumání statistických dat zaměřených na trestné činy je vždy otázkou, jak velkou část činí latentní neboli skrytá kriminalita. Počíváme-li se na data týkající se odsouzených pojistných či dotačních podvodů v posledních letech, jsou mnohonásobně nižší než data u obecného podvodu či úvěrového podvodu. Ač by se podle zpráv v médiích mohlo zdát, že právě případů trestných činů pojistného a dotačního podvodu je odsuzováno mnohokrát více. Vysvětlením takového rozdílu může být, že v určitých případech nejsou uplatňovány prostředky trestního práva, či se u daných případů nepodaří nalézt dostatečné množství důkazů a prokázat spáchání trestného činu nebo, že takové činy nebyly vůbec odhaleny. Lhotská například uvádí, že ačkoli v oblasti pojišťovnictví počet odhalených podvodů roste, stále je podle odhadů odhalen pouze každý desátý pojistný podvod.¹²⁴ Nutno však dodat, že i přes konkurenční prostředí v oblasti pojišťovnictví, pojišťovny spolu stále více spolupracují právě za účelem

¹²³ Data zpracovaná ze statistických listů, kompletní přehledy a sumáře z let 2010 - 2016. [online]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html> [cit. 27. 2. 2017].

¹²⁴ LHOTSKÁ, Kateřina. Boj s pojistným podvodem – kudy vede cesta?. *Pojistný obzor: časopis českého pojišťovnictví*. 2014, roč. 91, č. 1. s. 21.

odhalování pojistných podvodů. Zmínit lze například Systém výměny informací o podezřelých okolnostech (zkráceně SVIPO), který umožňuje shromáždění dat o pojistných událostech a pojišťovny si tak mohou samy ověřit, zda konkrétní pojistná událost nebyla již šetřena jinde. Tato výměna informací byla původně zaměřena pouze na události spojené s povinným ručením a havarijním pojištěním.¹²⁵ V současné době se rozbíhá i provoz Systému výměny informací o podezřelých okolnostech v oblasti pojištění osob (SVIPO II), jehož cílem je významně zvýšit efektivitu pojišťoven nejen při odhalování pojistných podvodů ale i při samotné prevenci jejich vzniku.¹²⁶ Lze doufat, že se daná spolupráce bude i nadále rozvíjet a bude prospěšná pro odhalování rozmanitého podvodného jednání.

¹²⁵ CIGÁNIK, Jan. Boj s pojistnými podvody se pro pojišťovny stává prioritou. *Pojistný obzor: časopis českého pojišťovnictví*. 2012, roč. 89, č. 1. s. 20-21.

¹²⁶ STOČES, Josef. SVIPO II nově v oblasti pojištění osob. *Pojistný obzor: časopis českého pojišťovnictví*. 2016, č. 1. s. 36. [online]. Dostupné z: <http://www.pojistnyobzor.cz/archiv/17-2016-1> [cit. 2. 3. 2017].

11. Srovnání s nizozemskou úpravou

Nizozemsko stejně jako Česká republika se řadí do systému kontinentálního práva vyznačující se tím, že zákon považuje za prvotní právní pramen. Aktuálně platný a účinný nizozemský trestní zákoník neboli *Wetboek van Strafrecht* byl přijat v roce 1881. V účinnost však vstoupil až v roce 1886, což bylo odůvodněno nejenom nutností změny mnoha zákonů, ale rovněž i výstavbou nových věznic. Od doby jeho přijetí prošel řadou reforem, které reagovaly na aktuální potřeby postihu určitého nebezpečného chování od ustanovení postihující diskriminaci, narušování soukromí, environmentální znečišťování, nelegální počítačové aktivity až po terorismus. Nizozemské trestní právo procesní je upraveno v trestním soudním řádu neboli *Wetboek van Strafvordering*, který je účinný od roku 1926. Při příležitosti stého výročí účinnosti trestního zákoníku vyvstala otázka, zda přistoupit k úplné rekodifikaci trestního práva. Takové řešení však nebylo přijato s nadšením a bylo preferováno zachování stávajícího trestního zákoníku s postupnými změnami.¹²⁷

Trestní zákoník se skládá ze tří knih. První kniha (ustanovení 1-91) je obecnou částí, která se zabývá působností zákoníku, obsahuje sankce a opatření, okolnosti vylučující protiprávnost činu, pokus, apod. Ve druhé knize (92-423) jsou definovány závažnější trestné činy a ve třetí knize (424-476) ty méně závažné. Zajímavé je, že nizozemský trestní zákoník nedefinuje všechny trestné činy a některé z nich jsou stanoveny ve zvláštních zákonech, které obsahují jak hmotněprávní, tak procesněprávní úpravu. Jedná se například o drogové trestné činy, válečné trestné činy, trestné činy týkající se zbraní a munice či trestné činy v silniční dopravě.

Stejně jako v České republice dělíme trestné činy na přečiny a zločiny, tak i nizozemské trestní právo dělí trestné činy na dvě skupiny, a to na více závažné *misdriften* a méně závažné *overtredingen*.¹²⁸

V nizozemském trestním právu je obvyklé rozlišovat mezi obecnými požadavky pro trestní odpovědnost a požadavky vyplývajícími ze zákonného předpisu, které se vztahují na konkrétní případ. Obecná definice trestného činu podle nizozemského práva je jednání osoby, které spadá do oblasti působnosti trestního předpisu, je protiprávní a za které je pachatel odpovědný. Všechny definice více závažných trestných činů (*misdriften*) obsahují požadavek zavinění (*mens rea*), a to na rozdíl od ustanovení méně

¹²⁷ TAK, Peter J. P. *The Dutch criminal justice system*. Third edition. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008. s. 25-27.

¹²⁸ CHORUS, Jeroen; GERVER, Piet-Hein; HONDIUS, Ewoud. *Introduction to Dutch Law*. Fourth edition. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007. s. 402-4.

závažných trestných činů (*overtredingen*), které obvykle tento prvek ve svých definicích nemají zahrnuty.¹²⁹

Podvod neboli *bedrog* a jeho různé druhy jsou upraveny v článcích 326 až 339 části dvacáté páté druhé knihy nizozemského trestního zákoníku, a řadí se tak do skupiny závažnějších trestných činů *misdrijven*. Již na první pohled si lze všimnout odlišností ve zpracování ustanovení trestního zákoníku, kde jednotlivé články nemají nadpisy označující konkrétní trestný čin, na což jsme zvyklí z české úpravy. Dále na rozdíl od českých rozsáhlejších ustanovení jsou články v nizozemském trestním zákoníku kratší, přičemž obvykle obsahují jeden až dva jednoduché odstavce.¹³⁰

Článek 326 odst. 1 WvSr definuje jednání, jímž osoba spáchá klasický podvod a to, pokud v úmyslu neoprávněně obohatit sebe nebo jinou osobu pod falešným jménem nebo falešnou totožností, mazanou lstí nebo výmysly jiného přiměje, aby mu vydal jakýkoliv majetek, poskytl služby, zpřístupnil údaje, aby se zadlužil nebo zrušil pohledávku. Za takové jednání může být pachateli uložen trest odnětí svobody až do výše čtyř let nebo peněžitý trest. V druhém odstavci téhož článku je stanovena možnost zvýšení délky trestu odnětí svobody o jednu třetinu, je-li trestný čin podle odstavce prvního spáchán s cílem přípravy nebo usnadnění teroristického trestného činu. Ustanovení pod články 326a, 326b, 326c, 326d WvSr postihují velmi specifické případy podvodů a to např. nákup zboží s úmyslem získat jej pro sebe nebo pro jiného bez úplného zaplacení; falešné umístění jména nebo značky nebo jejich zfalšování na díle nebo v díle literárním, vědeckém, uměleckém nebo řemeslném s úmyslem vydávat jej za dílo vytvořené osobou, jejíž jméno nebo značku dílo nese, případně i jejich úmyslný prodej, nabídku, skladování nebo dovoz na území Nizozemska; využívání telekomunikačních služeb pomocí technických prostředků nebo falešných signálů s úmyslem za ně v celém rozsahu nezaplatit; úmyslné jednání s cílem přimět jinou osobu jednající v rámci výkonu povolání, člena společnosti nebo organizace, aby provedla platbu.¹³¹

¹²⁹ TAEKEMA, Sanne; DE ROO, Annie; ELLION-VALTER, Carinne. *Understanding Dutch Law*. Second edition. The Hague: Eleven International Publishing, 2011. s. 185-9.

¹³⁰ Wetboek van Strafrecht. Geldend van 2017/01/01. [online]. Dostupné z: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2017-01-01#BoekTweede> [cit. 13. 2. 2017]; The European Judicial Training Network. Wetboek van Strafrecht. [online]. Dostupné z: http://www.ejtn.eu/PageFiles/6533/2014%20seminars/Omsenie/WetboekvanStrafrecht_ENG_PV.pdf [cit. 13. 2. 2017]; Nizozemský trestní zákon a předpisy související. Část I, Trestní zákon. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006.

¹³¹ Tamtéž.

Úprava článku 327 WvSr je nám velmi dobře známa i z českého trestního zákoníku, a to z toho důvodu, že tento článek upravuje pojistný podvod. V jediném odstavci je upraveno, že osoba, která lstí uvede pojistitele v omyl o okolnostech souvisejících s pojištěním tak, že dojde k uzavření smlouvy, ke kterému by jinak vůbec nedošlo nebo ne za stejných podmínek, pokud by pojistitel znal skutečný stav věcí. Za takové jednání je stanoven trest odnětí svobody nepřevyšující jeden rok nebo peněžitý trest. V následujícím ustanovení, tj. článku 328 WvSr, je upraven rovněž pojistný podvod avšak pouze za určitě stanovených okolností. Trestem odnětí svobody ve výši až čtyř let nebo peněžitým trestem bude potrestán ten, kdo v úmyslu nezákonně obohatit sebe nebo jiného a na úkor pojistitele založí požár nebo způsobí explozi v majetku pojištěného proti požáru nebo způsobí potopení pojištěného plavidla nebo letadla nebo letadla nebo plavidla, na jejichž palubě se nachází pojištěné předměty nebo obchodní náklad nebo kdo způsobí najetí na mělčinu, ztroskotání, poničení nebo nepoužitelnost takového plavidla nebo letadla.¹³²

Vzhledem k tomu, že část dvacátá pátá nizozemského trestního zákoníku obsahující různé druhy podvodů je poměrně rozsáhlá a důležitá ustanovení byla již popsána výše, budou dále zbývající druhy podvodů zmíněny jen ve zkratce. V dalších článcích je postihováno: nekalá soutěž spočívající v klamání veřejnosti nebo určité osoby v úmyslu sobě nebo jinému získat, zachovat nebo zvýšit postavení na trhu (328bis); uplácení osob, které nejsou úředníky (328ter); přijímání úplatků (328quater); podvod spočívající v úmyslném dodání jiného předmětu prodávajícím kupujícímu, než jaký kupující zakoupil či v klamání kupujícího v charakteru, kvalitě nebo množství dodaného zboží (329); podvod s cennými papíry potvrzující převzetí nebo naložení zásilky na loď (329bis); prodej, nabízení k prodeji nebo dodání potravin, nápojů nebo léčiv s vědomím, že jsou padělané a zamlčení takového padělání (330); jednání dodavatele nebo architekta stavby nebo prodejce stavebního materiálu, který se při realizaci stavby nebo dodání materiálu dopustí podvodné činnosti v jakékoliv formě, která by mohla ohrozit bezpečnost osob nebo majetku nebo bezpečnost státu v době války, stejně to platí i pro osobu pověřenou dozorem (331); podvodná činnost v jakékoli formě při dodávkách potřeb pro námořnictvo nebo armádu, která by mohla ohrozit bezpečnost státu v době války, stejně to platí i pro osobu pověřenou dozorem (332); zničení, přemístění nebo učinění nepoužitelným čehokoli, co slouží k vyznačení hranic

¹³² Tamtéž.

soukromých pozemků, v úmyslu protiprávně obohatit sebe nebo jiného (333); zvýšení nebo snížení cen komodit, akcií nebo jiných cenných papírů šířením lživé zprávy v úmyslu protiprávně obohatit sebe nebo jiného (334); jednání obchodníka, ředitele, vedoucího partnera nebo člena dozorčí rady právnické osoby nebo společnosti, který úmyslně zveřejní nepravdivé prohlášení, účetní závěrku, vyúčtování zisků a ztrát, výkaz příjmů a výdajů nebo nepravdivé vysvětlivky k těmto dokumentům nebo takové zveřejnění úmyslně povolí (336); podvod s obchodním jménem, ochrannou známkou, značkou nebo jiným označením (337).¹³³

V článku 339, který je zároveň posledním článkem části dvacáté páté nizozemského trestního zákoníku, jsou stanoveny tresty, které mohou být uloženy mimo tresty přímo stanovené v jednotlivých člancích. Je-li pachatel odsouzen za některý z výše uvedených trestných činů, může soud nařídit zveřejnění rozsudku a uložit zákaz výkonu povolání, při jehož výkonu pachatel spáchal trestný čin. Za spáchání trestných činů podle článků 326, 328, 331 a 332 WvSr lze uložit zákaz činnosti spočívající ve výkonu úřadů či určitého úřadu, ve službě v ozbrojených složkách a být obhájcem či soudem jmenovaným správcem.¹³⁴

Při porovnání české a nizozemské úpravy se zdá být český trestní zákoník na základě formální úpravy mnohem přehlednější. Ačkoliv je nizozemský trestní zákoník rozdělen na tři knihy a dále na části, je poněkud obtížnější zorientovat se v trestných činech (v druhé a třetí knize). Jednotlivé trestné činy nejsou nadešly oficiálními názvy trestných činů a rovněž uspořádání trestných činů do jednotlivých částí (lze přirovnat k dělení podle hlav v českém trestním zákoníku) činí obtíže při vyhledání jednotlivých trestných činů. Například v knize druhé nizozemského trestního zákoníku najdeme části, které jsou obecně nazvané například trestné činy proti bezpečnosti státu, trestné činy proti královskému majestátu, trestné činy proti životu či trestné činy proti rodinnému stavu. Vedle toho však existují i části, které nesou velmi konkrétní označení jako například týrání, urážka, přerušování těhotenství, podvod, nadřizování, apod. Vzhledem ke skutečnosti, že takových částí je v druhé knize trestního zákoníku přes 30, je orientace v ustanoveních a částech poměrně ztížena.

Rovněž počet a obsah trestných činů v části týkající se podvodů se blíží k tomu, že jej bude za chvíli možné označit za velmi nadpočetný. Ač nelze popřít, že je třeba

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

reagovat na nové způsoby páchaní trestných činů, měla by být zachována určitá hranice, aby se trestní zákoník nestal příliš kazuistickým.

A konečně je zajímavé stanovení trestů u jednotlivých trestných činů. Nelze si nevšimnout, že je mnohdy stanoven trest odnětí svobody pouze s horní hranicí např. trest odnětí svobody nepřesahující 4 roky, aniž by byl trest odstupňován na základě určitých okolností, které by vyjadřovaly vyšší společenskou nebezpečnost jako v českém trestním zákoníku. Z takového pojetí nizozemského trestního zákoníku je evidentní, že do soudnictví je vkládána velká důvěra, jelikož soudci mají při ukládání trestů poměrně široké diskreční pravomoci, což je například vyjádřeno i absencí přísedících (až na pár výjimek). Z mého pohledu je takové pojetí trestných činů v českém prostředí nepředstavitelné, a to hlavně i z hlediska splnění požadavku právní jistoty. Na druhé straně, ačkoli se domnívám, že určité odstupňování okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby je účelné, jsem toho názoru, že stanovené trestní sazby trestu odnětí svobody v kvalifikovaných skutkových podstatách v ustanoveních § 209 – 212 TZ jsou poněkud vysoké.

Závěr

Podvody jsou nezanedbatelnými trestnými činy současnosti. Potřebu zakotvení speciálních druhů podvodů vidím kromě důvodů zmíněných v důvodové zprávě k trestnímu zákoníku (či v důvodové zprávě k trestnímu zákonu z roku 1961) rovněž v nedostatku mimo trestních prostředků, které lze u takových společensky škodlivých jednání použít. Lze si představit, že subjekty, které poskytují peněžní prostředky, mohou za určitá porušení uložit dané osobě např. smluvní pokutu, ale otázkou je, jak se mají bránit a postupovat v případech, kdy právní vztah/smlouva mezi nimi ještě ani neexistuje. Na druhé straně uložení pokuty osobě, která se pokusila podvodně získat peněžní prostředky z důvodu finanční tísně, nelze označit za účelné řešení. Dále jen těžko si lze představit, že by mohla fungovat opatření jako např. zákaz v dalších letech uzavřít pojistnou či úvěrovou smlouvu nebo podat žádost o poskytnutí dotace, subvence apod. Z tohoto důvodu se domnívám, že zakotvení stávajících druhů podvodů v trestním zákoníku je potřebné.

V současné době se můžeme setkat s různými návrhy, aby z trestného činu obecného podvodu byly do vlastních ustanovení vyřazeny speciální podvody jako např. směnečný podvod, počítačový podvod či zakotvení podvodného jednání spočívající v tzv. přetáčení tachometrů. Vzhledem k rozmanitosti způsobů podvodného jednání ve spojení s rozvojem technologií nelze očekávat, že právní úprava zůstane v budoucnu neměnná. I přes skutečnost, že v České republice je účinný velmi mladý trestní zákoník, vždy je třeba reagovat na aktuální společenské změny a postihovat jednání, která jsou ve společnosti nežádoucí a škodlivá. U každého takového zvláštního jednání je nutné zvážit, zda je jeho zakotvení v samostatném ustanovení opravdu potřebné a to i vzhledem k požadavku, že trestní právo má být až tím posledním prostředkem ochrany zájmů společnosti. Osobně se přikláním spíše k řešení, že je-li možné zvláštní případy podvodů překonat výkladem soudů, kdy je zvláštní podvodné jednání vyřešeno podle ustanovení obecného podvodu, a lze takto řešit i obdobné případy, aby bylo postupováno tímto způsobem. Jako tomu bylo např. v případě podvodného jednání spočívajícího v tzv. přetáčení tachometrů. Zakotvení nadměrného počtu kazuistických ustanovení stále nezaručuje podchycení všech druhů podvodného jednání a může vést i k nejednotnosti postupu soudů při podřazování podvodných jednání pod jednotlivá ustanovení.

V souvislosti s formulací předčasně dokonaných trestných činů v ustanoveních § 210 – 212 TZ se nabízí úprava, aby byl vznik škody stanoven jako znak potřebný pro

naplnění dané skutkové podstaty. Avšak právě problém s dokazováním úmyslu pachatele směřujícího k obohacení ke škodě cizího majetku podle obecného podvodu byl jedním z důvodů pro jejich vyčlenění. Rovněž by taková formulace ustanovení směřovala spíše na případy po uzavření smluv, po vyplacení peněžních prostředků, čímž by nechala stranou významnou část podvodných jednání, které nelze účinně postihnout jiným způsobem. Skutečnost, že orgány činné v trestním řízení nemusí u určitých ustanovení trestných činů podle § 210 – 212 prokazovat úmysl směřující ke vzniku škody rovněž neznamená, že by se nějakým způsobem snížila ochrana, která je poskytována obviněným během trestního řízení. Orgány činné v trestním řízení mají stále povinnost prošetřit veškeré okolnosti, které vyplynou na základě vyšetřování ať již v prospěch či neprospěch obviněné osoby. Já jsem toho názoru, že v případě speciálních druhů podvodů je třeba zvýšit informovat osob o obsahu těchto skutkových podstat; např. podávat poučení ze stran zaměstnanců bank, pojišťoven při sepisování smluv či státními zaměstnanci, pokud osoba žádá o finanční prostředky plynoucí z veřejných rozpočtů, jelikož se domnívám, že ve společnosti je obecně nízká informovanost o obsahu trestných činů podle § 210 – 212 TZ. S informovaností souvisí rovněž požadavek na přehlednost stanovených dokumentů, které musí osoby vyplňovat, pokud chtějí uzavřít pojistnou či úvěrovou smlouvu nebo podat žádost za účelem získání peněžních prostředků. Dále je třeba rovněž kontrolovat zaměstnance, kteří dané smlouvy uzavírají či posuzují podané žádosti. Problém je, že např. zprostředkovatelé pojistných smluv jsou zaměřeni na opačný cíl, čímž je jejich uzavření, a nikoli na odhalování podvodných jednání. Za účelem eliminace vzniku podvodů je třeba tyto osoby motivovat např. finančními bonusy a zároveň kontrolovat, aby uzavírali smlouvy, u kterých nebudou mít pochybnosti.

Ráda bych rovněž podotkla, že do budoucnosti by mohlo být uvažováno o sjednocení terminologie na základě úpravy obsažené v občanském zákoníku. V ustanovení úvěrového podvodu § 211 TZ je stále uvedeno „bez souhlasu věřitele“ ačkoli občanský zákoník používá pro označení stran úvěrové smlouvy pojmy „úvěřující“ a „úvěrovaný“.

V neposlední řadě bych se ráda pozastavila u navrhované úpravy ohledně zařazení dotačního podvodu podle § 212 TZ mezi trestné činy uvedené v ustanovení § 33 TZ o účinné lítosti, které upravuje zánik trestní odpovědnosti účinnou lítostí. Dle mého by k takové novelizaci trestního zákoníku dojít nemělo. V první řadě je třeba změnit přístup orgánů, které vystupují v procesu schvalování žádostí a následně

kontroly použití daných finančních prostředků, aby se jejich příjemci nebáli přiznat chybu ve vyúčtování, aby to nebylo automaticky považováno za přiznání viny, čímž je kromě jiného daný návrh zákona odůvodněn v důvodové zprávě. Pokud by bylo i nadále trváno na zařazení dotačního podvodu do § 33 TZ, pak by tak mělo být učiněno i pro podvody podle § 209 – 211 TZ vzhledem k jejich podobnosti a zachování rovnosti mezi těmito ustanoveními.

Konečně bych ráda vyjádřila určitý nesouhlas se stávající úpravou trestů, které je možné za spáchání trestných činů podle § 209 – 212 TZ uložit. Podle mého názoru jsou příliš vysoké i např. vůči zmíněné nizozemské úpravě. Ačkoli jsem si vědoma, že např. na Slovensku je maximální možná hranice trestu odnětí svobody za tyto trestné činy vyšší než v České republice, zdá se mi to v porovnání např. s trestným činem vraždy podle § 140 odst. 1 TZ, kde je minimální hranice 10 let, nepřiměřené. Osobě, která spáchá dotační podvod a způsobí škodu, která překročí výši pěti milionu korun, může být uložen stejný trest jako osobě, která spáchá vraždu. Proto by měly být dané trestní sazby u majetkových trestných činů zmírněny. V souvislosti s trestním postihem podvodů bych ráda dodala, že v budoucnu by měly být více využívány alternativní tresty, které lze za podvody podle § 209 – 212 TZ uložit.

Závěrem je třeba zdůraznit potřebu změny přístupu společnosti a jejího mínění ohledně podvodného jednání, které by mělo být morálně odsuzováno ve větší míře.

Seznam použitých zkratek

ČNB – Česká národní banka

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

Listina – usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

Ministerstvo spravedlnosti – Ministerstvo spravedlnosti České republiky

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

Nejvyšší soud – Nejvyšší soud České republiky

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

PřZ – zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích

PSP – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

TOPO – zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Trestní zákon – zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (Trestní řád)

TZ/Trestní zákoník – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Ústava – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní soud – Ústavní soud České republiky

WvSr – Wetboek van Strafrecht

ZNPř – zákon č. 251/2016 Sb. o některých přestupcích

Literatura a jiné prameny

Komentáře, monografie, učebnice

- BAKEŠ, Milan; KARFÍKOVÁ, Marie; KOTÁB, Petr et al. *Finanční právo*. 6 vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7.
- BRABCOVÁ, Irena. *Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-071-1.
- DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš et al. *Trestní zákoník: komentář: I díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4.
- FRYŠTÁK, Marek; PROVAZNÍK, Jan; SEDLÁČKOVÁ, Jolana et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. Ostava: Key Publishing, 2015. ISBN 978-80-7418-225-9.
- HRADEC, Milan. *Pojistné podvody*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. ISBN 978-80-7408-089-0.
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. Zpřístupněno z www.beck-online.cz
- CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-820-8.
- CHMELÍK, Jan; BRUNA, Eduard. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. ISBN 978-80-7408-109-5.
- CHORUS, Jeroen; GERVER, Piet-Hein; HONDIUS, Ewoud. *Introduction to Dutch Law*. Fourth edition. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007. ISBN 978-9041122698.

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-64-9.
- JEMELKA, Luboš; VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-501-5.
- KARFÍKOVÁ, Marie; PŘIKRYL, Vladimír et al. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-45-5.
- NOVOTNÝ, František; SOUČEK, Josef et al. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-291-2.
- NOVOTNÝ, Oto; VOKOUN, Rudolf; ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 6. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-509-0.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, Pavel; DĚDIČ, Jan; GŘIVNA, Tomáš et al. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-116-1.
- ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš et al. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7.
- TAEKEMA, Sanne; DE ROO, Annie; ELLION-VALTER, Carinne. *Understanding Dutch Law*. Second edition. The Hague: Eleven International Publishing, 2011. ISBN 9789089744760.

- TAK, Peter J. P. *The Dutch criminal justice system*. Third edition. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008. ISBN 9789058503429.
- VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem, k 1. 8. 2011: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů: informace z judikatury*. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-677-8.

Odborné články

- CIGÁNIK, Jan. Boj s pojistnými podvody se pro pojišťovny stává prioritou. *Pojistný obzor: časopis českého pojišřovnictví*. 2012, roč. 89, č. 1. s. 20-21. ISSN 0032-2393.
- JELÍNEK, Jiří. Majetkové trestné činy po novele trestního zákona v roce 1993 (I. část). *Právo a Podnikání*. 1994, č. 3, s. 26-29. ISSN 1211-1120.
- JELÍNEK, Jiří. Majetkové trestné činy po novele trestního zákona v roce 1993 (II. část). *Právo a Podnikání*. 1994, č. 4, s. 7-9. ISSN 1211-1120
- KARFÍKOVÁ, Marie; VYBÍRAL, Roman. Nový zákon o spotřebitelském úvěru ve vazbě na sektor pojišřovnictví. *Pojistné rozpravy: pojistně teoretický bulletin*. 2017, č. 34, s. 50-54. ISSN 0862-6162. [online]. Dostupné z: <http://www.pojistnerozpravy.cz/aktualni-cislo> [cit. 3. 3. 2017].
- LHOTSKÁ, Kateřina. Boj s pojistným podvodem – kudy vede cesta?. *Pojistný obzor: časopis českého pojišřovnictví*. 2014, roč. 91, č. 1. s. 21-22. ISSN 0032-2393.
- STOČES, Josef. SVIPO II nově v oblasti pojišření osob. *Pojistný obzor: časopis českého pojišřovnictví*. 2016, č. 1. s. 36. ISSN 0032-2393. [online]. Dostupné z: <http://www.pojistnyobzor.cz/archiv/17-2016-1> [cit. 2. 3. 2017].

- ŠÁMAL, Pavel. K úpravě pojistného podvodu v novém trestním zákoníku. *Pojistné rozpravy: pojistně teoretický bulletin*. 2009, č. 25, s. 5-17. ISSN 0862-6162.

Příspěvky ve sbornících

- GRIVNA, Tomáš. Trestní právo hmotné. In BOBEK, Michal; MOLEK, Pavel; ŠIMÍČEK, Vojtěch (eds.). *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. s. 553-581. ISBN 978-80-210-4844-7. Zpřístupněno z: http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/19_553-581_komunistickepravo-cz_Grivna_Trestni-pravo.pdf
- HERANOVÁ, Simona. Úvěrový podvod v českém trestním právu – legislativní vývoj. In KNOLL, Vilém (ed.). *Naděje právní vědy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 499 – 504. ISBN 978-80-7380-323-0.

Právní předpisy a důvodové zprávy

- Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, sdělení č. 209/1992 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.
- Trestněprávní úmluva o korupci, sdělení MZV č. 70/2002 Sb. m. s., ve znění sdělení MZV č. 43/2009 Sb. m. s
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech
- Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě
- Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla
- Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru
- Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru
- Zákon č. 175/1990 Sb.
- Zákon č. 290/1993 Sb.
- Zákon č. 253/1997 Sb.
- Zákon č. 253/2006 Sb.
- Zákon č. 455/2016 Sb.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2006, sp. zn. I ÚS 631/05
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 8. 2010, sp. zn. 7 To 285/2010 [č. 10/2013 Sb. rozh. tr.]
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 4 To 3/2016 [č. 9/2016 Sb. rozh. tr.]
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2001, sp. zn. Tpjn 302/2001 [č. 16/2002 Sb. rozh. tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. 11 Tdo 229/2004 [č. 24/2006 Sb. rozh. tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. 8 Tdo 833/2005 [36/2006 Sb. rozh. tr.]
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 5. 2011, sp. zn. 7 To 116/2011 [č. 1/2013 Sb. rozh. tr.]

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 76/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1169/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 5 Tdo 811/2013 [č. 33/2014 Sb. rozh. tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2014, sp. zn. 4 Tdo 106/2014 [č. 4/2015 Sb. rozh. tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1307/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2014, sp. zn. 4 Tdo 239/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2014, sp. zn. 8 Tdo 728/2014, [č.14/2015 Sb. rozh. tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2016, sp. zn. 8 Tdo 858/2016
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 4 To 7/2013, [č. 12/2014 Sb. rozh. tr.]

Internetové zdroje

- BOHUSLAV, Lukáš. *Aktuální otázky trestní odpovědnosti právnických osob – I.* [online]. 11. ledna 2016. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aktualni-otazky-trestni-odpovednosti-pravnicky-osob-i> [cit. 21. 2. 2017].
- BOHUSLAV, Lukáš. *Aktuální otázky trestní odpovědnosti právnických osob – II.* [online]. 12. ledna 2016. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aktualni-otazky-trestni-odpovednosti-pravnicky-osob-ii> [cit. 21. 2. 2017].
- ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Pravděpodobnost odhalení pojistného podvodu opět vzrostla.*[online]. 2. února 2017. Dostupné z: http://www.cap.cz/images/tiskovezpravy/TZ_%C4%8CAP_Pojistn%C3%BD_podvod_-_v%C3%BDsledky_2016.pdf [cit. 5. 3. 2017].
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Hlavní produkty měnové a finanční statistiky: zadluženost domácností: celkové zadlužení domácností (v mil Kč).* [online]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1%2C2%2C3&p_str

[id=AAD&p_od=201701&p_do=201701&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C](#) [cit. 6. 3. 2017].

- FINANČNÍ SPRÁVA. *Informace o IS CEDR*. [online]. Dostupné z: <http://cedr.mfcr.cz/cedr3internetv419/CedrInfoISPages/CedrInfoPage.aspx> [cit. 7. 3. 2017].
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Finanční správa otevřela data o dotacích*. [online]. 20. září 2016. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/financni-sprava-otevrela-data-o-dotacich-26142> [cit. 7. 3. 2017].
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Data zpracovaná ze statistických listů, kompletní přehledy a sumáře z let 2010 - 2016*. [online]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html> [cit. 27. 2. 2017].
- MLSNA, Petr. *Reforma přestupkového práva – základní východiska, cíle a očekávání*. [online]. 3. června 2016. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/reforma-prestupkoveho-prava-zakladni-vychodiska-cile-a-ocekavani> [cit. 5. 2. 2017].
- NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ ČR. *Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k otázce jednočinného souběhu trestného činu poškození finančních zájmů Evropských společenství podle § 260 trestního zákoníku s trestným činem dotačního podvodu podle § 212 trestního zákoníku a jednočinného souběhu trestného činu poškození finančních zájmů Evropských společenství podle § 260 trestního zákoníku s trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 trestního zákoníku ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. 1 SL 770/2010 [č. 3/2011 Sb. výkl. stanovisek NSZ]*. [online]. Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_hmot/2011/3_2011.pdf [cit. 10. 8. 2016].

- Nizozemský trestní zákon a předpisy související. Část I, Trestní zákon. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. ISBN 80-7338-054-4. [online]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/328_1.pdf [cit. 13. 2. 2017].
- OVERHEID. *Wetboek van Strafrecht*. [online]. Dostupné z: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2017-01-01#BoekTweede> [cit. 13. 2. 2017].
- PSP ČR. *Důvodová zpráva k sněmovnímu tisku 323/0, část č. 1/4: novela z. – trestní zákoník* [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=323&CT1=0> [cit. 1. 3. 2017].
- PSP ČR. *Sněmovní tisk 323/0, část č. 1/4: Novela z. – trestní zákoník* [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=323&CT1=0> [cit. 1. 3. 2017].
- THE EUROPEAN JUDICIAL TRAINING NETWORK. *Wetboek van Strafrecht*. [online]. Dostupné z: http://www.ejtn.eu/PageFiles/6533/2014%20seminars/Omsenie/WetboekvanStrafrecht_ENG_PV.pdf [cit. 13. 2. 2017].

Abstrakt

Jak již název naznačuje, práce se zabývá trestnými činy podvodu, pojistného, úvěrového a dotačního podvodu podle § 209 – 212 trestního zákoníku. Tyto čtyři majetkové trestné činy v současné době rozhodně nepatří mezi zanedbatelné trestné činy co do počtu odsouzení. Rovněž je těmto druhům podvodů věnována nemalá pozornost v hromadných sdělovacích prostředcích. Cílem této práce není podání vyčerpávajícího výkladu, což by ani vzhledem k limitovanému rozsahu práce nebylo možné, ale zpracování uceleného přehledu o vybraných trestných činech podvodů. Práce je systematicky rozdělena do jedenácti kapitol.

V první kapitole je podána stručná charakteristika hlavy páté zvláštní části trestního zákoníku. Druhá kapitola seznamuje čtenáře s tím, jak probíhal proces postupného začleňování skutkových podstat podvodů do trestního zákona od roku 1962. Nejprve byl v trestním zákoně zakotven pouze trestný čin obecného podvodu (§ 250). Vzhledem k charakteru doby byl podvod postihován především podle ustanovení trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví [§ 132 odst. 1 písm. c)], které bylo zrušeno roku 1990. Kvůli obtížnostem trestního postihu pojistného a úvěrového podvodu podle ustanovení obecného podvodu v průběhu devadesátých let byly do trestního zákona novelou z roku 1997 přidány samostatná ustanovení o pojistném (§ 250a) a úvěrovém (§ 250b) podvodu. Dotační podvod byl nejprve postihován podle ustanovení trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b trestního zákona, ale samostatná skutková podstata dotačního podvodu byla zakotvena až v současném trestním zákoníku. Na minulou úpravu obsaženou v kapitole druhé navazuje současná úprava podvodů, které se věnují kapitoly tři až devět. V těchto kapitolách je postupně rozebrána právní úprava jednotlivých podvodů podle § 209 až 212 trestního zákoníku, která je doplňována příklady vyplývajícími z aktuální judikatury. Čtenář u každého podvodu najde nejenom podkapitoly popisující znaky skutkové podstaty trestného činu (objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka), ale rovněž podkapitoly týkající se problematiky, která je specifická pro daný druh podvodu. Poté následuje souhrnná úprava vývojových stadií podvodů. Následně je vysvětleno, jaké tresty je možné za spáchání podvodů uložit a jaké tresty jsou v současné době nejčastěji ukládané. V deváté kapitole je pozornost věnována trestní odpovědnosti právnických osob reflektující důležitou novelu zákona č. 418/2011 Sb., která je účinná od prosince 2016. Předposlední kapitola obsahuje statistické údaje, každoročně zveřejňované Ministerstvem spravedlnosti ČR, informující o počtu

odsouzených podvodů podle jednotlivých ustanovení v minulých letech. V poslední kapitole je věnován prostor pro srovnání s nizozemskou úpravou podvodů. Zhodnocení současné úpravy je uvedené v závěru práce.

Abstract

As the title says, this thesis is about the crime of fraud, insurance, credit and subsidy fraud under section 209 – 212 of the Criminal Code. These four crimes against property belong to the group of crimes, which cannot be overlooked, because the total number of sentenced frauds is not low at all. We can also notice that these kinds of frauds are often being mentioned in mass media. The aim of this thesis is not to give an exhaustive explanation of frauds, but to provide reader with a comprehensive overview of these crimes. The thesis is systematically divided into eleven chapters.

In the first chapter of the thesis reader can find brief characterization of Chapter V. of the special part in Criminal Code, which regulates property crimes. Second chapter acquaints the reader with the development of provisions of different frauds in the previous Penal Code (Act. No.140/1961 Coll.) since 1962. Firstly, there was only a provision of general fraud under section 250 of Penal Code. However due to the different political regime special kind of fraud was also established, which was placed in the provision called theft of socialist property under section 132 of Penal Code (section 132 was repealed in 1990). As the authorities involved in criminal proceedings had problems with sentencing offenders of insurance or credit frauds during the nineties, in 1997 the Penal Code amendment was adopted and two new provisions of insurance fraud (section 250a) and credit fraud (section 250b) were established. The separate, special provision of subsidy fraud did not exist until the current Criminal Code came into force. The current legislative provisions on the crimes of fraud, insurance, credit and subsidy fraud are described in chapters three to nine. In these chapters the necessary elements of each fraud are explained and this explanation is accompanied by interesting examples from various judgments. In this part of the thesis the reader can also find subchapters dealing with topics, which are special only for one type of fraud, an example of which is the division of insurance. The thesis continues with the part about an attempt and preparation of crime. The eighth chapter contain what kinds of penalties can be imposed for the commission of frauds and which penalties are imposed most often. In the ninth chapter attention is paid to the criminal liability of legal persons, reflecting the important amendment of the Act No. 418/2011 Coll., which came into force in December 2016. The penultimate chapter contains statistical data, which is annually published by the Ministry of Justice of the Czech Republic, detailing about the amount of sentenced frauds in previous years. In the last chapter the reader

can find a comparison of fraud legislation with that of the Netherlands. Finally, an assessment of the current regulation is given at the end of the thesis.

Název práce v anglickém jazyce

Crime of fraud, credit, loan and subsidy fraud under section 209 – 212 of the Criminal Code

Klíčová slova, key words

podvod – fraud

majetkové trestné činy – crimes against property

trestní zákoník – Criminal Code

Přílohy

Příloha č. 1

Přehled o uložených trestech za trestné činy podle § 209 – 212 TZ

v letech 2014 - 2016

ROK 2016	Podvod (§ 209 TZ)	Pojistný podvod (§ 210 TZ)	Úvěrový podvod (§ 211 TZ)	Dotační podvod (§ 212 TZ)
Odnětí svobody nepodmíněné	443	6	85	3
Odnětí svobody podmíněně odložené	2401	181	1873	26
Domácí vězení	2	0	2	0
Obecně prospěšné práce	184	7	137	0
Peněžitý trest	26	13	13	0
Vyhoštění	9	0	0	0
Zákaz pobytu	0	0	0	0

ROK 2015	Podvod (§ 209 TZ)	Pojistný podvod (§ 210 TZ)	Úvěrový podvod (§ 211 TZ)	Dotační podvod (§ 212 TZ)
Odnětí svobody nepodmíněné	361	8	87	1
Odnětí svobody podmíněně odložené	2496	158	2147	21
Domácí vězení	0	0	2	0
Obecně prospěšné práce	143	4	130	0
Peněžitý trest	21	1	7	0
Vyhoštění	3	0	0	0
Zákaz pobytu	0	0	1	0

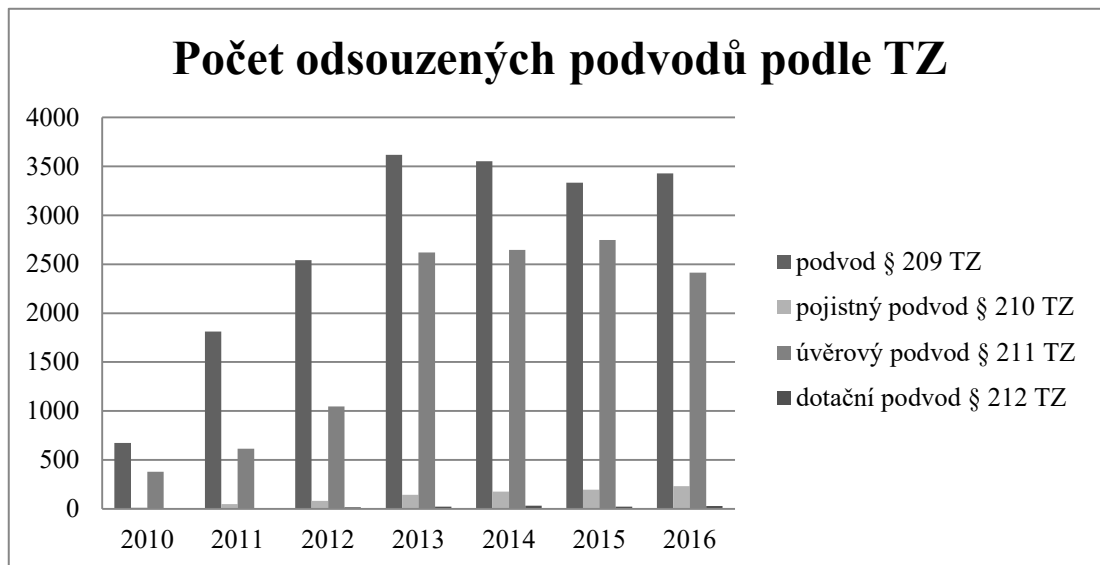
ROK 2014	Podvod (§ 209 TZ)	Pojistný podvod (§ 210 TZ)	Úvěrový podvod (§ 211 TZ)	Dotační podvod (§ 212 TZ)
Odnětí svobody nepodmíněné	360	6	71	1
Odnětí svobody podmíněně odložené	2720	140	2271	12
Domácí vězení	2	0	1	0
Obecně prospěšné práce	165	1	90	0
Peněžitý trest	21	12	5	0
Vyhoštění	13	0	0	0
Zákaz pobytu	0	0	0	0

Zdroj: Data zpracovaná ze statistických listů, kompletní přehledy a sumáře z let 2014 - 2016. [online]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html> [cit. 27. 2. 2017].

Příloha č. 2

Graf znázorňující počet odsouzených podvodů podle § 209 – 212 TZ

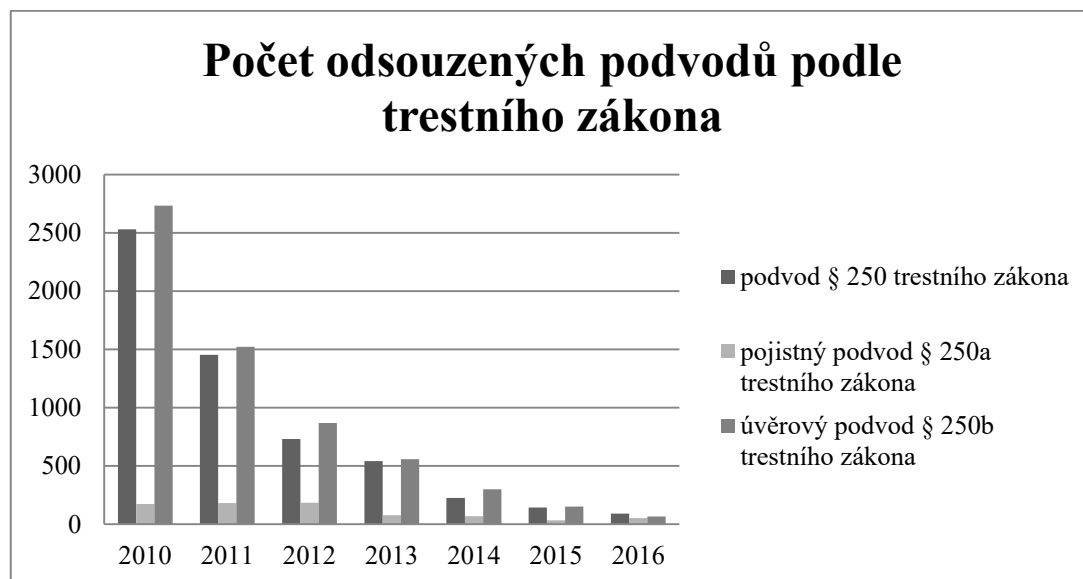
v letech 2010 – 2016

Zdroj: Data zpracovaná ze statistických listů, kompletní přehledy a sumáře z let 2010 - 2016. [online]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html> [cit. 27. 2. 2017].

Příloha č. 3

Graf znázorňující počet odsouzených podvodů podle § 250 – 250b trestního zákona v letech 2010 – 2016

Zdroj: Data zpracovaná ze statistických listů, kompletní přehledy a sumáře z let 2010 - 2016. [online]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html> [cit. 27. 2. 2017].